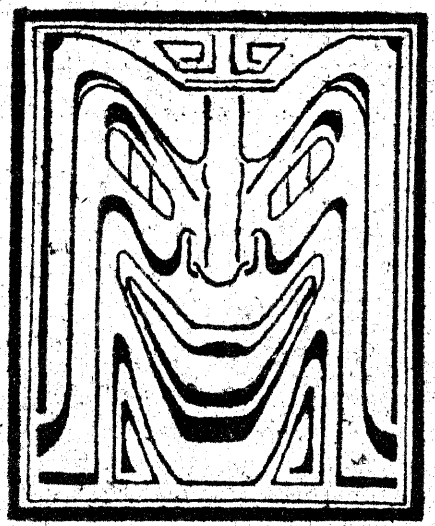

NAITELAVA

Esimene Eesti teatri-, kunsti-, kirjanduse- ja spordiajakiri

„Näitelawa“

ilmub kord nädalas — igal reedel

19. veebruarist see aasta uuel toimetusel II. aastakäiku alates, paljude piltidega, mis teatri- ja kunsti-ilmasse puutuvad, ilustatult. Kaantejoonistus kunstnik **Polandi** poolt. — Käesolewaks aastaks on paljud tähtsamad kunstnikud, näite- ja ilukirjanikud ning õpetlased oma kaastööd lubanud.

„Näitelawa“ juhtkirjad puudutavad teatriolusid, toovad ülewaatlikka arwustusi ja mitmesuguseid kunstiharusid käsitawaid teaduslikka töösid ning referatisid.

„Näitelawa“ kroonikaosa sisaldab teateid ja kirjeldusi kogu ilma teatrite tegewusest ja wooludest, kulturalistest sihtidest, jne. Siin ilmuwad tähtsamate näitetegelaste, kunstnikkude ja kirjanikkude elulood, nende pühded ja kunstikaswatusline tegewus.

„Näitelawa“ jutuosas awaldatakse kõigei kunstinõudeid täitwaid töösid näitelawa elust, pilkenaljasid jne. Esimese numbriga hakkab Saksa kirjaniku **Wolters'i** roman „Nende carriére“ ilmuma.

„Näitelawa“ divertissement, toob ilulugemiseks sündsaid luuletusi, traagikalisi ja koomikalisi monologisid ja etteasteid.

„Näitelawa“ tahab oma lugejaid täieliku teatri-ajalooga, tema algusest kuni käesolewa ajani tutvustada, teatri tulewikuateid ja kaswatuslist tähtsust kultuuratöös silmas pidades, rahwast näitekunsti lugupidamisele wia.

Et maal olewatele seltsidele ja asjaarmastajatele näidendisi kättesaadawaks teha, annab

„Näitelawa“ 1910. aastal 8 suuremat (3—5-waatuslist) ja 10 vähemat (1—2-waatuslist) meie olude kohast kurb- ja naljamängu era raamatuna (mitte üksikute lehtedena) oma tellijatele hinnata kaasa. Kergenduseks on täielik regiesseade, märkuste ja kostümide kirjeldus ning iseloomude seletus. Kaasaantawatest näidenditest ilmuwad esmalt: **Heijermans'i** „Seitsmes käsk“, **Voss'i** „Süüdi“, **Walter-Steini** „Preili doktor“, **Max Halbe** „Noorus“, **Wied'i** „2×2=5“, **Minna Canti** „Anna-Liisa“, **A. Dinter'i** „Salakaubawedajad“ ja m. t.

Spordiosakonnas on kaastöölisteks **Lurich**, **Aberg** ja teised.

Tellimise hind:

aastas . postiga 5 rbl. — kop.	postita 4 rbl. 60 kop.
1/3 aastas „ 3 „ — „	2 „ 50 „
1/4 aastas „ 1 „ 60 „	1 „ 40 „
1 kuu peale „ — „ 55 „	„ 45 „

Kuulutuste hind:

1 lehekülj 30 rbl.	1/4 lehekülje 8 rbl.
1/2 „ 15 „	1/8 „ 4 „

Lehe eesotsas poole kallimad.

Aasta, poole aasta ja kuuaja kuulutuste hind kokkuleppimise teel odawam.

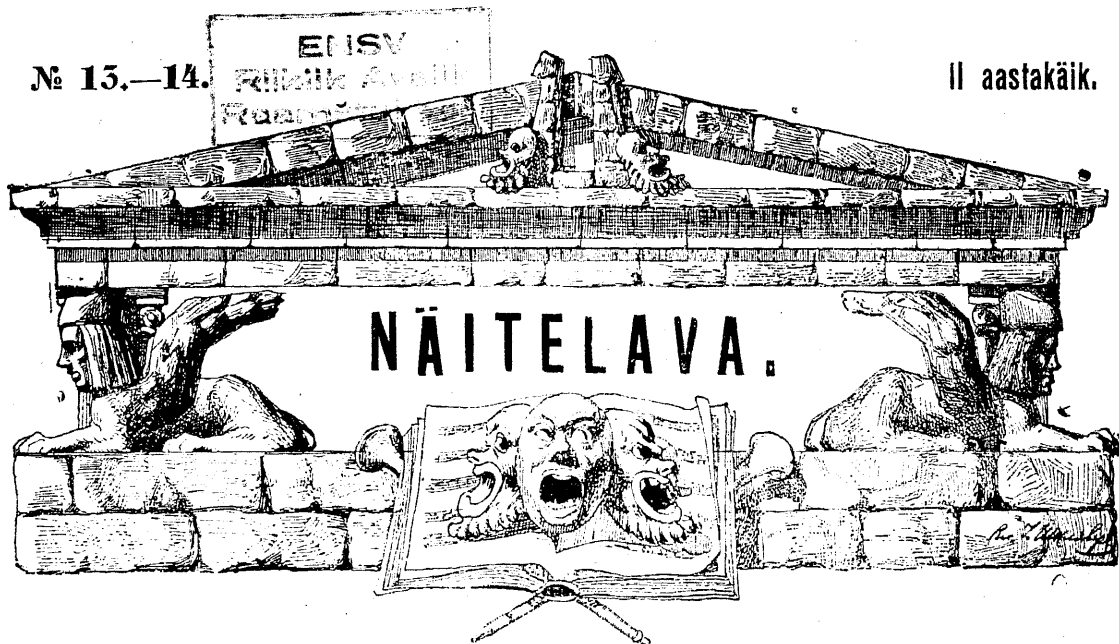
Üksik nummer 15 kop. Adressi muutmise 20 kop.

Proowinummer saadetakse 2 seitsmekopikalise margi eest tellijale kätte.

Adr.: liht ja rahakäigudele: rop. Ревель, редакция журнала „Näitelawa“

Wasutawad toimetaja ja wasjaandjad: **Paul Pinna** ja **Theodor Altermann**.

Toimetus ja talitus on Ehrenpreisi trükikojas, Rüütli uul. № 11.

❀ ❀ ❀ Dramatic criticism. ❀ ❀ ❀

(Näitemängu arwustus.)

Dramatikalise kritika suurest tähtsusest tunnistawad juba need kirjatükid, mis igapäew ajalehtedes teatri huwidele pühendatakse. Ajakirjanikude ülesanne on publikumi nõudeid täita, ja wõib üldiseks seaduseks tunnistada, et, kui nõudmist ei ole, siis wõib pakkumine küll edasikesta, kuid wahetpidamata kaswada ta ei wõi. Inglismaal ja Amerikas on igal suuremal ajalehel oma spetsialist, kelle ülesandeks teatri uudiste korjamine ja ajalehtedesse mahutamine on. Amerikas on see isik üldiselt tutaw kui „dramatikaline redaktor“. Kui mitte lihtsamaks, siis ometigi palju kergemaks teeb tema tööd nõndanimetatud „ajakirjanduse agent“, keda praegusel ajal iga suurema teatri juures leida wõib; teater teadustab ajalehtedele kõik huwitawad sõnumed, lootes, et neil ajalehtede abil rohkem „ligitõmbamisewõimu“ on. Nagu näha, on niisuguse rohke teatri materjali juures, mis peasjalikult wäikestest uudistest, kuulujuttudest jne. kokku on seatud, tingimata tarwilik, et ajalehes wäljaõeldud arwustus õiglane oleks ja tõega kokku käiks. Kritikailmas on ta kui haputaigen, mis kõik taigna hapuks

peab tegema. See ei ole mitte üksnes wõimalik, waid ka kerge täita, sest tarwiliste teadete muretsejate isikute arwu suurendamine annab kritikusele wõimalust ennast täieste oma tööle pühendada, kuni dramatiline redaktor ja tema agendid kõik on teinud, et näitleja teed tasandada. Ning järelduseks on, et Dr. Jekyll'i kritikalisel tööl mingit ühist Mr. Hyde materjali korjamisega ei ole.

Agas missuguste sõjariistadega peab dramatiline kritikus ja tema intellektualkäigud ehitatud olema, kui ta oma ülesande kallale asub, enesele seaduseks tehes, et tarwis on: 1) nende põhjusemõtete järele käia, mida aastasade elutarkus kritikuse juhatuses üldse on loonud, ja 2) spetsialilist tähelepanemist nende põhjusemõtete peale pöörata, mis dramatiliste ja teiste kunstide wahel põhjenuwad?

Kõigepealt peab kritikusel asjast, mille üle ta otsustab, tundlik arusaamine olema: täielik kritikus loeb kirjatööd alati niisamasuguse arusaamisega, millega autor teda on kirjutanud. Kui palju enam on aga niisugune arusaamine tarwilik, kus kritiseeritaw töö oma kuju ja waimu poolest ilusate, kõrgete tunnete põhjal on loodud, tunnete põhjal, mis kõik nii rutu-

lised ja möödaminewad on, kui tuule hoog waiksel wee pinnal! Kuid siiski puutume meie iga sammu peal isesuguste ajakirjanikkudega kokku, kes oma kõrget ülesannet niisuguse halastamata waljuse ja jämedusega täidawad, et, Felding'i sõnade järele, greekakeele sõna „kritika“ (kohus) omale ainult tähenduse „hukkamõistmine“ saab. Juba oma loomu poolest nõuab waba kunst mitte ainult oma otstarbe arusaamist, waid ka enam-wähem nõrgemate toodete suuremeelist hindamist. Maailm jääks wäga waeseks, kui mitte kõik temas kunsti poole ei tungiks; ja tõesti — waene on see kunst, mis oma idealile ei püüa ligineda.

Kahtlemata seisawad need kuntsnikud madalal inimese algastmel, kelle toodetel ilu, selgus ning ka anderikkus asja karedusi siluda, puudub.

Kõigi teiste kunstide seast nõuab näitekunst kõigerohkem tundlist arusaamist, ehk küll näitleja kujutatawad abinõud kõige rohkem läbimõeldute liiki langewad, jõukoonduse lõpuotust esitawad, aga nende ilmumine on nõnda rutuline ja kättesaamata, et enne, kui neid teiste läbirääkimiseks awatakse, nendest õige arusaamine, uute tunnete peale tungimisel juba ära ununeb. Just sellepärast on teatud arusaamist järsku waja et näitleja kujutust hinnata. Kui kritikusel nendest tunnetest mingisugust arusaamist ei ole, enese kaasatunnetele ka niisugust laia wabadust ei luba, kui see asja harutamiseks tarwiline oleks, siis on temal raske aateid kujutatawat karakterit. — Mis alati teatud individuumist üle läheb, ehk wiimane küll kujutatawa iseloomu tujude, ja tunnetele oli allasurutud — kinni püüda ja hinnata. Näitearwustaja peab kritiseeritawat asja kõiges tema täiuses tundma õpima, ka on waja sügawamale tungida mitte üksi mõnda iseloomu tema seisukorrast ja tingimistest, waid kõiki näidendis ettetulewate isikute karakterisid. Kui ka kritikuse küll teorialikult asja tunneb, aga tema tunded wastuseiswatest püüetest on maha surutud, on ta tõele, ükskõik milles wiimane ka ei seisa, pisut kohane lähenemiseks, ehk tema poole küll niihästi näitleja kui ka kuulajad ühiselt püüawad. Elawa tundega kuulajad wõiwad kritikusele paremat juhatust anda, see on rutuline ja kindel otsus, mis sagedaste tahtmata heakskiitmisega awaldatakse, heakskiitmisega,

mis näitehoonet wärisema sunnib, mis ka ühtlasi, nõnda öelda, möödaminnes anderikka kirjaniku sünnituse üle tehakse, kes seltskonna meeloolu summeerides esimesena entusiasmust tõsiseks kõneks muutis. On aga inimesi olemas, kes oma kaastundwat kritikalist hindamist täieste pimedast peast toimetawad ja oma kohut silmanähtawalt waenulisel toonil täidawad. Ma tean, näituseks, üht näitekritikust — kes ühtlasi näidendite tõlkija on — kes niisama mõistmata kangekaelne, kui hale-rumäl oma elukutselistele printsiptidele on — seda tõendab weel kindlamalt tema ütetus: „Näitleja, kui weidi need sõnad temale ka peaksiwad meeldima, on näidendi parasit.“ Kui kritikuse seisukord ainult metafüsikalisel õige on, misuguse häbitawa pleki wajutab ta siis ise oma tegewuse peale! — Kui ka näitleja näidendi parasit oleks, aga missuguse muljendi kritikuse siis iseenesest annab, kes just näitleja kritiseerimisega oma ülespidamist teenib?

„Wäikesed hammustawad suurte parasitide selga, vähemad teewad aga väikestega sedasama jne. ad infinitum.“

Inglis wanasõna ütleb: „Alatu lind on see, kes ise oma pesa rüwetab.“

Näitekritikuse peab vähemalt asjast, mille üle ta otsustab, mõned spetsiaalsed teated olema, kui ta mitte üks neist anderikastest isikutest ei ole, kelledel kõikeadmimine silmapilkne on, wõi kui tal tarwilist osawust oma waimuwaeust warjata, mida ju igalt inimeselt oodata ei wõi — ei ole.

Mitte üksi näitlejat ei tule näitekritikas kritiseeritawaks aluseks pidada, waid ka näitendit, ning see wiimane ongi, mis selle töö keeruliseks teeb; sest et ta kõigi ehk suurema osa tundmistele midagi räägib, siis puutub ta igal pool mõne inimese teadmise summaga kokku: silm nõuab lõbu ja rahulolemist, iludus — head ja õiget arusaamist, ning tüki näitelawal seadmine ei ole meie haritud aastaajal sugugi kerge asi. Dekoratsioonides ettetulewa maakoha taimestik peab aastaajaga kokkukõlas seisma ning maitserikalt näiteseinale maalitud olema — ka on dekorator kohustatud, et ta pilwete ja atmosfäre karakterlisi pea joonesid põhjalikult tunneks, ta peab mees olema, kes oma ülesannet mõistab täita. Ajaloolik epoche, rahvus ja tegewate isikute sõtsialne seisukord peawad

õiete kujutatud olema. Suurt rolli mängivad siin ka kohalised ülikonnad ning toleaja kombed. Jgatahes nõuavad need asjad põhjalikku tundmist, ja kui ajalooteadlane ning kunstnik, ajakirjanik ja näitleja ühiselt asjaliku tõsidusega nende kallal on töötanud, siis oleks otsusetegemiseks haritud kritikus wäga tarwilik, kel anne ei puuduks, asja, kui ta seda wäärt, heaks kiita, wõi õiglaselt hukka mõista.

Et archäologia palju on edenenud, selle eest on tal näitelawale tänu wõlgu, sest et wiimane just see oli, kes tähtsa ajajärgu karakterlised jooned ning tundmused korruga katte alt wabastas ning publikumile wõimaluse andis sellega lähemalt tutvustada. Wõrdlemisi ei ole midagi raskemat, kui niisuguse suure hulga materjali seast, nagu näitelawa oma, eksitust üles otsida. Eksituste ülesleidmise ja arusaamise, ehk küll sünnitusaate jämedal joonel — wahel on ikka määratu wahe. Ma arwan, et see mitte liig ei ole, kui ütlen, et suurema näidendi ilusal näitelawale seadmisel, täielise wäärtuse hindamiseks kõigeparemad kritikalised jõud tarwilised on, nagu neid ainult Inglismaal ja Amerikas leida wõib (?) — ainult niisugusel korral oleks näitekirjanikul wõimalus enese annet täieste awaldada ning ka hulkade poolharitute tähelepanekut enese wäärtuse peale tõmmata.

Lubage mulle tähendada, et, Inglismaa ja Amerika näitekritika ja kritikuse üle otsekoheselt rääkides, ma heameelega walmis olen ka nende üleüldiseid omadusi awaldama. Ma leian, et nad, kui energialised, wabamõttelised gentlemanid wõrdlemisi oma kohustele kõigete sympatlikud, kannatlikud ja otsekohesed nende täitmistes on, kellel mingisugust eraeesmärki ega tahtmist isikliste kasude heaks midagi teha ei ole, waid seltskonna osawõtmise laienemiseks kaasa aitawad, temale oma kohuse põhjal heade toodete suurt tähtsust ja nende wastandite kõlbmatust otsekoheselt selgitawad.

Sellest hoolimata, kui kaugele mu teadmised ulatawad, olen ma kohustatud ütlema, — kas puudub näitekriktustel tarwiline waimuwalgus, wõi ei ole nad weel mitte „paha waimu“ wõimusest wabastatud, kes inimesesugu alatasa eksitab. Igas elukutses on wähem lugupeetuid ja täieste alatuid isikuid leida, ning näitekriktuste hulgas ei ole lugu sugugi teise. Kindel on see, et nende seas palju roh-

kem, kui see kohane oleks, mitesoowitawaid isikuid leidub, mis sellest tuleb, et nende anderikkuse üle ühtegi katset ei tehta. Nende tööpõld on waba, ning peale ajalehe omaniku tahtmise ei ole neil mingisugust kitsendust, waja ainult rahu eneste keskel alal hoida. Aga sellepärast näeme meie siin ja seal, õnneks õige harwa, näitearwustajate hulgas, nagu igas teises professionalgrupes, klasside esitajaid — 1) kuriteolised, 2) hingeliselt ehk kehaliselt haiglased ja 3) sarnaseid, kellede seisukord kritikailmas mingisugust analogiat sellega esitab, missugust seaduseandline süsteemgi, mis teda seltskonna heale korraks „kahjulikuks“ tembeldab. Kahtlemata langewad need wähesed isikud kuritahtlike isikute grupesse, kes kõlbmatatele kiitust osaks saada lasewad ja kes weel rohkem tumedaid joonesid kuriteos sellega paljastawad, et nad meehead wälja pressiwad, ükskõik kus ja kudas, — raha wõi lõbusa pidu, laimduste laialilaotamise wõi äwarduste näol. Õnneks on neid inimesi wähe, ja nad on kõigile teatri ja ajakirjanduse ilmas tuttawad, kuid siiski ei taha ma mitte öelda, et korraldatud jõudude koondamine nende alatu tegewuse takistamiseks — nende isikute poolt, kellede tegewust nad määriwad, silmapilksid tagajärgesid tooks.

Hingeliselt ehk kehaliselt haigete grupesse kuulduwad kritikused on kahjutad, wäljaarwatud niisugused juhtumised, kus mõnesugused isiklised kasud, wihawaen wõi haawatud auahnus neid kättemaksmisele sunnib. Sarnastel kordadel äratub andeksandmine keskmises intelligent lugejas tõsist põlgust. Kuid neid juhtumisi on harwa; üleüldine seadus on see, et näitekritikus, kelle eesmärk ainult auahnuse wõi paberimäärimise peale on rajatud, wõi kui ta ka mõlemaid eelnimetatud põhjuseid ühendab, kahjuta, ja omas kritikalises waimu nõrkuses täieste laialilaganemata on.

Lõpuks sisaldab nõndanimetatud „kahjuliste grupe“ eneses teatud mitmekesisidust, kellede differentseerimine suurt huwitust pakub. Seda sorti inimeste üleüldine tüpus on nõndanimetatud „prowintzial kritikuse“ nime all tuttaw. Niisugune individuum on kõikumata kindla iseene peale lootwa andega, ning temal ei ole midagi teadmata, isegi see mitte, mis Arcana nõiarohud ja salasõnad tähendawad. Tema

loogika esitab aforistlist iseloomu. „Mina mõtlen, järelikult mina tean“, see teeb tale eksimise võimataks, tema auuhnus täidab ta puudused, mis ta rumaluse läbi sünnivad, aga suur — iseenesega rahulolemine kaotab kõik kahtlused pimestawa hiilgusega. Sellesarnased tüpused tulewad enam haritud ringkonnas, kus ingliskeelt räägitakse, ette, ning nendele on sõna „prowintiaal“ kõige kohasem.

Sõnal „prowintiaal“ ei ole siin kohas mitte geografiline, waid sõrdlew mõiste. Tema hindab waate kitsust, wõi mõtte kannatamatust, selle eesmärgiga, et oma wähest teadmist warjata. Silmadele, mis suurte elunähtuste alalise waatlemisega on ära harjunud, on nendel wõi teistel teguritel seda mööda tähendus, koda nende seisukoht suures üleüldises systeemis on; kuid nendele silmadele, mis eluga täieste harjumata, kannab iga efekt juba iseenesest isesugust hinda. Prowintisis wõib ainult wäga harwa tähtsamaid maailma sündmusi tähele panna, ning sõrdluse wõimalus ei ilmu mitte niisugusel mōedul, et selle läbi omale tarwilist teadmist saaks muretseda. Just sellepärast on „prowintiaal“ ja „pealinna“ waadete sõrdlus wäga õpetlik. Ka on meil wõimalus nende isikute intellektualilise wäärtuse tundma saamine, kes, waatamata kõrge kultura annete tarwitamise peale, ennast oma lugejatega arwab alati prowintiaal-wäiklusega piiratud olema. Prowintiaalkritikuse töö räägib ise enese eest, ja teda lugedes wõib juba tema kirjutajat ära tunda. Seesugused inimesed armastawad oma teadmisi waatamiseks wälja panna, kuna nende kogu, mida üksik inimene suudab omandada, wäga wäike on, siis wõib niisuguste inimeste teadmist seesuguse tähendusega kergeste ära mõeta, mis teistele wäga hästi tuntud — tähendusega, mis nad ise asjadele annawad ja mis neile nagu millegi uue ülesleidmine näib olewat. Teisest küljest näeme meie jälle kritikak, mis täieste üleüldistest asjadest kõneleb, kuid mis siiski kritikuse enese elutarkuseta mõttekillukestega, nagu pärlitega, kirjuks tehtud on, Niisuguste kritikuste juures wõib weel sagedamine sõrdlust olemas olewate asjadega ka niisuguste wahel, milledest nemad nähtawaste midagi ei tea, märgata — sõrdlust, mis iialgi esimese kasuks ei tehta. Igapäewane nähtus seesuguse prowintiaal kritikuse tööst näitekri-

tika põllul, on sõrdlus teiste maade, nagu näituseks Amerika wõi Inglismaa kunstiga, kus oma puudusi Prantsuse ja Inglise hiilgusega wõreldakse, wõi kus praeguse aja näitlejate wäärtust endise aja tähtsate näitetegelastega, nagu Garrick ja Kin, wõreldes alandatakse; need sõrdlused on wäga osawaste wälja walitud 1) sellepärast, et nimetatud näitlejad üleüldse wäga kuulsad oliwad, ning 2) et praeguse aja elawatest ükski neid nende töö põllul tegelestena ei ole näinud. Niisugused wõeramaa sõrdluste armastajad elawad harilikult kusagil kõrwalises nurgas, ning neil on saksa- ja prantsusekeel niisama tundmata, kui Temilsi ja Telugu üteldused.

Need andega rikastatud isikud, kes enestes jõudu tunnewad minewiku katet kergitada ehk ise oma sisemise tundmuse järele Garrick'i ja Kin'i kunsti kõige pisemaid pecnsusi awaldama, on üleüldse, kas wäga noored, mõtteahtrad ja tõsisema teadmisseta inimesed, wõi tuimad eksijad wäljamõteluse põllul ja eneste arwamiste ringis. Nähtawaste seisawad nemad sellel ja teisel korral printsiptide, eesmärgi, piiride, raskuse ja kriitikalise praktika teadmatuses, ehk nad ise küll nimetatud asjade üle otsustawad.

Nad higistawad lihtsalt oma mõttekujutustest mitmesuguseid asju wälja.

Igäüks, kes elus kogutud teadmiste põhjal üksikuid esitajaid tunneb, tunnistab seda kirjeldust teatud grupe kohta õigeks.

Paremaks methodeks neile, kes oma töö kallale täieste kindlal meelel ja eksiarwamiseta asuwad, julgen ma soowitada, et niisugustel kordadel, kus uue näidendi näitelawale ülesseadmisega wõi wana tüki tähtsate uuendustega tegemist on, — kritikuse mitte oma arwamiste aluseks esimest ülesastet, kus näitleja närwiline olek paljusid joonesid ei luba soowitawal kujul wälja paista — ei seaks. Kritikuse peab ootama, kuni näitlejate töö mitmekordse ülesasturnise järele tarwilisel kujul ennast korraldab ja täiendab. Esimene ülesaste wõiks wast repertōri tähenduse aluseks olla, mis arusaaja publikumi silmade ja kõrwade aset täidab, mitte aga läbikatsuja — kritikuse asi, tema ülesanne on näidendi ning näitlejate analüseerimine ja nende üle otsustamine sel kujul, koda nad suurema osa publikumile kõige etenduse aja meeldisiwad.

Ilmas ei ole midagi kõrgemat, midagi was-
tutusrikkamat kui arwustaja, kui kohtuniku
kohus ja inimesel, kellele see osa kanda on

antud peab ikka tema tõsistest kohustustest ja
selle raskustest selge arusaamine olema.

Bram Stoker —

„The North Amerikan Revier.“

Kunst ja sotsialdemokratia.

Teade, et tulewik kommunistide päralt on,“
kirjutas Heinrich Heine, „sünnitas minus
erutust ja kartust; peaegu surma hirmuga
mõtlefin ma selle peale, mis siis küll peaks
saama, kui
need hirm-
sad ebajumaluse, waba-
duse eest wõitlejad olu-
korra peremeesteks saa-
wad! Oma ramaskil kä-
tega purustaksiwad nad
küll wihtiluduse pibuks...“

On aastaid mööda
läinud ja nüüd wõib
arwamine tekkida, nagu
ei huwitaks kommuni-
stisi kunsti küsimus ja kui
huwitab, siis wabest ehk
selles mõistes, et prole-
tariat käskijaks asudes,
sotsialwaimu awaldades
kunsti kui tühja prahi
kõrwale heidab ja rikkal
olewal kultura ajajärgul
kui algelanik üles astub.

Sotsialismuse teoria
näitab, et kollektiwistid
kunsti wastu enestes
koguni teifa tundeid pei-
dawad. Sotsialismuse teo-
retik, Karl Rautzki tõen-
dab raamatus „Däew
peale sotsialrewolutfjoni“
152. leheküljel, et prole-
tariat sarnasena ilmub,
keda teadus ja kunst just kõige rohkem huwitab.
(„Sotsialrewolutfjoni“ lhk. 40.) Mitte proletariati poolt
ei ilmu kunstile hädaoht, waid et sotsialistid just kunsti

kõrgeks pidada suudawad ja tema kohta juba nüüdki
oma arwamist awaldawad.

Misfugune on aga nende „kunstikaitsejate teoria?
Milles seisab siis ideal? Olew kommunismus (kom-

munismus, kollektiwis-
mus, sotsialdemokratis-
mus, ajalooline materia-
lismus — mitmed pea-
aegu ühise teoria awal-
dajad) keerleb peaasjali-
kult seltskonna majan-
dusliste tingimiste paran-
damises. See monistline
sotsial süstem waatab
kõike ifiku ja selts-
konna elu majanduslise
waranduse mõistes, kui
majanduslise bafise ehi-
tust. „Tarbeainete sum-
ma (Marx — „Kapi-
tal“) seab seltskonna
majanduslise elu real-
astmele — siin seisawad
õigusteadlised ja politi-
lised telingid ja wastuta-
wad seltskonna teadmise
kujude eest. Saaduste
abinõuks loetakse
üleüldise seltskond-
lisi, politilisi ja
waimlisi professi-
fid. Mitte inimene ole-
mise teadmine määrab
temale olu, kuna was-
tupidiselt seltskonna olu

Neiu Olga Wästrik,
„Wanemuise“ näitlejaanna.

tema ära tundmist hindab.

„Majanduslised saadused (Engels „Kommunistlike
manifesti eeskõne“) ja nendest tingimata wäljahoo-

waw feltskondlik eraldamine loewad igast ajaloolikuft epodeft algbaſiſt praegufe aja poliitilise ja intelligentliſe epode ajalooks ja ühes ſellega on kogu inimeſeſoo ajalugu mitte midagi rohkem ega wähem, kui klaſſiwõitlufe ajalugu . . .“

Meie elame aegadel, kus proletariat määratuma burſhua klaſſiga wõitluſt peab. Suurtööstus läheb rüew-päewalt ikka rohkem ja rohkem hirmſamaks ja kaotab wäiketööstufe täieſte. Wäike kodanlus, talupojad, käſitöölised, kaupmehed, intelligents jne. langewad ikka madalamale ja madalamale, ſuurtööstufe orjadeks. Tarbeainete walmistus eralneb kahte mitte üheſugufeſe oſaſe — wäike kapitaliſtide kogu ja määratu tööliſte wägi. Kui kapitaliſmus oma kõige õitſewamal järjel on, ſiis — on järjekorraline wõitlemine elu ja ſurma peale kindel, kui wõidetakſe, ſiis jääb riik ühifeks kaubandufe ja tööstufe aſutufeſks, kus käſuandjaks loomulik käſuandja, tööline on.

Ajalooliſe materialismufe põhjenajaks loetakſe Karl Marxi. Tema näitas ühes Engeliſiga kõige pealt, kudas kapitaliſtline kord wälja on arenenuſ, kudas ta edeneb ja millega ſee kõik kord lõpeb.

Kunſti külimufeſ, kunſti wäärtuſt feltskondliſes elus ei hakanuſ nad juurdlema — nähtawaste wiſt ſelleſama põhjuſe päraſt, kui rahwufeſgi küſimüſt, mille juures nad pikemalt ei peatanuſ. — Seda põhjuſt näitab Engels ühes oma kirjas, mis ta 90 aastate ſees R. Schmidt'ile ſaatis.

„Oma waſtaſtega wõitluſes olles, pidime meie nende oma poolt üleſſeatuſ eitawale põhjuſele kriiſu alla tõmbama ja ſelle juures ei leidnuſ meie alati ikka mitte aega ega juuſt, et teiſi wähem tähtſamaid küſimüſi põhjalikult ſelgi'ada.“

Doored erakonnad, kes uutef põhjuſmõtetes kindlad on, peawad äärſeſt kinni. See on iga teoria edenemiſel esmalt märgata. Et omaſid kindluſtada, peab ta wanade teoremade ebaloomulikkuft paljaſtama. Siin tuleb muidugi ühekülgjuſt ja ſuurendatuſ üle pea uhtumiſt küll ja küll ette. Nii oli ka ſiis. Marx jagab kõigele wanale armubeitmataid hoopiiſid ja Engels, tema parem käſi, püüab 95. aastate ſees weidi pehmendada. — Poliitilife õigufe, mõtteteaduſe, religioni, kirjandufe, kunſti ja teiſte edenemine ſeiſab majandufe edenemiſega ſiduwas ühendufeſ aega reageeriwad kõik ükſteiſt niſamuti ka majandusliſt baſiſi . . . Nii oleks ſiis kirjandufe ja kunſti edene mine, mitte ükſinda tagajärg waid palju õigemini põhjuſ.

Sofſialdemokratia teoretikuſed — Plechanow, Rautzki, Kelleſ-Kraus, Menger ja teiſed, panewad

kunſti peale oma tähelepanemiſt ja ſeawad teda idealeks majandufeſt kõrgemal ſeiſwaks. — Ainult marxistiſt arwawad teiſiti. Alfons Rou algab näituſeks oma „Lühikeſt kunſti ajalugu järgmiſelt“: „Kunſt on rahwaste elus konkreetiline kujutuſ, temas awal dab rahwa tegewuſ ennaſt niſamuti, kui poliitikas ja kirjandufeſ . . .“ Oppenheimcr, tuntuſ agrarmarxiſmufe arwuſtaja ſeab niſamuti ſidet majandufe ja kunſti wahela. „Talupoegade ja ſõjameeſte aeg,“ ütleb ta oma „Der Verfall der Reiche im Altertum,“ „on kõige õitſewam aeg, kõige terwema mõtteteaduſe ja kunſti aeg. Talupoja käekäigu langemiſega, langes ka kogu Italia käekäik, iluſ Perikleje epode. Ühes waba talupoja ja waba linnalaſe kadumiſega kadujiwad ſuured kunſtid ja ſuured mõtted . . . Aga läheme nüüd marxistiſide juurde tagab. Plechanow tähendab oma „XVIII. aataſaja Prantſufe näitekirjan duſ ja maalikuſt ſofſialogiſelt waatekohalt binnates,“ järgmiſt: „Kunſtiſünniſtufes ja kirjandusliſtes maitſetes paistab feltskonna hingeteaduſ, waſtaſtikune klaſſide wõitluſ . . . (lhk. 59). Meie wõime ſeda teguriſt konſtanteerida, et rewoluſjioni ajal, nagu muudel aegadel enne rewoluſjioni, teater õige feltskonna elu peegliks oli, ſiin oliwad eitawad küljed ja ühes nendega ka klaſſiwõitlufe eitawufeſed, nagu kõik muugi näha“ . . . (lhk. 7). Sedaſama mõtet käſitab ka Plechanow oma wenekeelſe tõlke „Kommuniſtline maniſeſt“ eeskõnes ja tõendab, et juba Gyiſis on teatri tähtjuſt meeldetuletanuſ.

Wanas Greekas, kus feltskonna käes kõige korralduſ oli, oli teater ka kõige rahwa maitſete, kõigi waba kodanikkude huwide eſitaja. Uuemal ajal aga, kus feltskond klaſſideſt, kes oma wabel õõruwad, koos ſeiſab, on teater kõrgemate kihtiſe eramonopol. Selle uue korra juures tahetakſe wõidelda . . . Gyiſis toob Inglis teatri, peale 1660. aastat näituſeks. Ariſtokratia tõuſiſ iſegi Schakeſpeare waſtu üle ja tem beldas teda wäheſe hariduſega iſikuks. Ka Prantſufe tragödia oli üleimate kihtiſe eraomanduſ ning ta kaduſ ühes wana korraga. Rewoluſjion tarwitas omaſugufi ſiſteemi. „Muidugi,“ tähendas Plechanow, „wõib ſiin küll waſtuwaelda, aga täiſfa ekſlikukuſ ſeda arwamiſt tembeldata ei ſaa.“

Sedaſama oletab ka Rautzki: „Kunſt painuſtab ennaſt ſofſialſete püüete alla. See on aruſaadaw, kuid weel enam, ka tema tuju ühineb olewa feltskonna nõuete järele . . .“

Ja nii on eeljõuduſe ſeiſukorraga kokkukõlas ſeiſteſ feltskond oma aja rahwa hingeelu, mõiſtufe, kombete, kunſti ja kõige waimliſe korraldaja. Muidugi

pole ju võimalik enesele mitte iga eraisiku mõju ette kujutada. Pole ka võimalik iga Tšaikowsky „Simphonie pathetique“ tooni selgitada, olgugi, et Dante iga ütetus tema aegsete klasside kohta käib. Oli ju Dante tolleaegse kaupmeeste klassi esitaja.

Karl Bücher näitab oma suuremas kirjatöös „Arbeit und Rhythmus“ kui ta hulga näitusi ette toob, et muusika ja poesia alguses väikeste eraldustega seltskonna majandusliste küsimustega ühes võrsus. — Algusel ei eralnenud mäng tööst. Võiks ka arvata, et rütmus, mis muusika tekkimist koondas ja seotud kõne, peaaegselt töötaja isiku rütmilistest liikumistest arenes. — Ainult siis, kui majanduslist elu looma hakati, hakkas muusika sarnaseks ilufaks kunstiks, nagu ta praegu on, kujunema. Gyjis on ka muusika üle mõtteid avaldanud, mis järgmised on: „Kui inimese hingeilm veel kultiveeritud ei olnud, siis oli tema muusika ka väga libine. — On metsrahvaid, kellede laul ainult kahest toonist koos seisab. Muusika edenemine käis kultura edenemisega ühte sammu . . .“

Ja seda waadet tarvitades, peame muusikat suu- reks pildiks pidama, mille pealt kõik tunded ja kirg ning inimese hingeihad tema kultuurilisel arenemise teel näha on. Kui kirjanduse ajalugu meile endiste inimeste waimuilma awab, siis peab muusika meile läinud rahwaste muresid ja rõõmusid esitama.“

Muusikat tööga liita, püüawad Sakketti ja Reskin, kuid weidi liiga uduselt. — „Muusika, mis wastu- waidlemist ei tunnud, oli nendes maades, kus inimesed ise ka ilusad ei olnud, kus neil liiga pakjud huuled oliwad ja mustad näod, ning koguni madalad otsa- esijed. Maades aga, kus rahwas wäljakannatamatast tööst kahwatuks, kui surma wari oli muutunud, kus nad rikutud õhu mõjul kondikawadeks muutusiwad ja huuled nälja mõjul õhukejeks kuiwasiwad — seal, nendes maades ei olnud kunsti.“

Sedaama arwawad ka ajaloolise materialismuse juurdlejad, kuid nad formuleeriwad weidi selgemalt ja aruajaadawamalt.

(Järgneb.)

Hiina teater.

3

Näitemängud. Reper- toir. Näitlejate ette- asted. Näojumestus ja riided. Teatri- publikum.

Hiina teater ei tunne spet- sialiseeritud jõudusid. Dekoratori ei ole, sest et seal Dekoratsioonid ei korraldata. Etteütlejat ei ole. Kõik näit- lewad peast. Ka garderobes

ei näinud ma kellegil raamatut. Nii on iga näitleja oma osas kindel ja segamini minekuid ei tule kunagi ette. Wälimiselt läheb näidend hästi libedalt ja ladu- salt. Masinistil pole seal midagi teha — eesriide allalaskmist ei ole, walgustus on wõimatu ämar ja see kestab alati, sagedaste aga jääb näitelawa ka täieste walgustamataks. Kui waja, siis walgustatakse saali lampidega, aga harilikult hakatakse neid etenduse lõpul. Mujal jälle näideldakse ainult päewa, kuni ämardama hakkab ja seal pole siis walgustust waja. Kõike wõiwad seal lihtõõlised korraldada. Kuigi mõõbleid ja muid tarwidusi olemas on, siis on need jälle wõimatu lihtsad korraldada.

Regisseuri asjus ei saanud ma selgusele, kuid kõigi nähtuste järele wõin ma tema olemist oletada. Hiinlased, tõlgid nimetawad teda „wanemaks“, teised jälle „peanäitlejaks“, mis meie arwamise järele „direk- tori“ peab tähendama. Ta on ise ka näitleja. Tema ametikohustesse kuulub — kunstiline ja administra- tiwiline osa nendes küsimustes, mis gruppet huwitab.

Näidendite wäljawalimises on tema täieste isese- saw. Regisseuri abi ega scenariust ei ole. Artist ise peab kõike peale passimaja õigel ajal näitelawale astuma.

Hiina teatri repertoire on väga kirju. Etenduste korraldus pole ühesugune. Esmalt tuleb mõni fars, siis draama, siis ballet, siis wau de vile jne. Kõik need eraldused pole aga sugugi meiemõistelised, sest Hiina draama on midagi waheldamist meie operi ja draama wahel. Wau de vile ja fars tuletawad weidi operetti meelde, ballet feeriad aimawad tsirkuse numbrid, ning gümnaastikat.

Draamas on kõne ja laul segi. Nendel kohtadel, kus näitleja kõrgendatud tundeid peab awaldama, lauldakse, aga nende laulul pole meie omaga midagi ühist. Hiina näitleja laulab alati falsettoga ja ülemisel registril, see pole mitte laul waid huilgamine. Ta ki- sendab ilma modulatsioonita, näänsita ja pütab muusi- kast üle o la. Muusikerid jälle oma korda püüawad trummidel ja oma primitiwlisel mänguriistadel nii- sugust lärmi teha, mis surnuidki peaks äratama. Ise- äranis silmatorkaw on see nutu, kui pathetilisema koha juures: mõned castagnettid püüawad näitleja nuttu warjata, kuid see püüab jälle üle nende karjuda. Ta ei nuta waid „laulab“. Mida käreدامalt, kriiskawa- malt ja pikemalt artist ühte nooti hoida suudab, seda suurepäralisem ta on — hiinlased ei plaksuta sarna- sel korral käsi, waid ühine, nagu wägimeheline „hea“ kõlab üle saali.

Hiina näitlejaid wõiks, nagu nägin, kahte kooli koondada — traditsionlisesse juba essiisadest, artisti- dest pärandatud ja weidi ewolutsioneeritud, nii ütelda klassikalisesse kooli ja realsesse. Klassikaline kool,

kui teda üleüldse kooliks wõib nimetada, leiab enesele peasjalikult ajaloolistes ja nendes uutes näidendites, kus osalistena jumalad ilmuwad, kodu. Siin on näitemäng ülespuhutud, teatriline; liigutus, näomoonutus — kõik on mitteloomulik, suurendatud wõi jälle nagu otsitud. Kujutatawas isikus ei panda midagi ajaloolikku tähele ja keisrid ning jumalad ilmuwad näitelawale mingisuguste ühesuguste manekenidena. Wälised efektid esinewad halaganlusena. Kui siia juurde kõrwulukustawat muusikat ja näitlejate huilgawat kisa (laulmist) arwame, siis sünnib muljend lõpuresultatsi wastikkunstina.

Realkool esineb peasjalikult kergetes tükikestes ja sagedaste ka olewiku draamades, kus osalistena talupoegi, harilikka surelikka kujutatakse. Siin, kui rahwaelu kujutuses wõime Hiina näitekunsti edu aimata.

Selle kooli näitlejad näitlewad loomulikult, elawalt ja karakterliselt, mõned koguni ladusalt, huwitawalt ja anderikkalt, kui aine wähesust ja olusid silmas pidada, siis suureneb meie silmis näitleja sünnituswõim. Ma nägin kedagi näitlejat talupoega nii loomulikult tüüpiliselt ja täieliselt kujutama, et tahtmatalt käsi plaksutasin. Harbini teatris nägin ma kahte näitlejat kerges etenduses — lihtsus, loomulikus, kunstlik joonestus — oli imestamisewääriline ning andis kõigeparema muljendi. Sarnane mäng suudab isegi europlasi rahuldada ja kütkestada. Tähendame aga ka seda, et halwad ega head osad mõnesugustest ultrarealsustest wabad ei ole — näitlejad ja näitlejannad tarwitawad sarnareid kehaliigutusi, mida meie isegi cafechantantides harukordadel näeme.

Hiina näitleja hindamisel on waja tema osa peajoontesse koondamine ja siis selle järele wõib näha, kas ta loomulikult näitleb wõi mitte. Asi on selles, et paljud dramatilised ja komikalised osad on küllalised punktipealsustes ja kõigis selles, mis meie näitemängus lubamata. Balaganline wõi tsirkusline iseloom juurdearwata, siis wõime juba algtoonist ja mängujärjekindlusest terawaid wahesid näha ja sündmata nalja kuulda.

Näituseks leiab talupoeg haawatud ohwitseri maast, teeb tähelepanelikult teda kuulama, tõmbab teda õlale, et koju wiia, kuid tantsib ja heidab kõlbmata nalja. Ja wiimati wiib wast õnnetuma oma kodu.

Teine näitus: Tõe ja õigluse Jumal tuleb maa peale. Kutsub talupoja hinges mitmesugused tunded elule, tunnistajad ette, ähwardab teda põrgu ja tulega, kuid teeb seal juures clouwnilisi wigurid. Nii-suguseid balaganlisi etendusi, mis naeru sünnitawad, on igas näidendis õige palju ja Hiina publikum naerab ning on rahul.

On weel ka teisema iseloomuga näidendisi, mis niisama kujudes wastuwaidlusi tekitawad. Need on puudulikud näidendid. Põhjus on wahest selles, et Hiina näitekirjanik kõik lõpul ära tahab ütelda. Ja neid näidendid pütawad Hiina näitlejad just kõige

parema meelega mängida. Näitelawal tekib korraga nali, isiku poolt, kes näidendisse enam kui asjata kistud on.

On näituseks näitemängusid: tsensor oma kaastallega otsustab ratsasõitu teha. Talupoeg, kelle juurest hobune wõetakse, näitab, kudas tema talli läheb, kudas hobust talitab ja paitab, kudas päitseid pähe paneb, hobuse tallist wälja toob, ämbriga wett toob, hobust joodab, kammib, puhastab, kudas teise ja kolmandama hobusega talitab, kudas sadulaid selga paneb, kudas herrade juurde wiib ja ootab. Kõik see kujutatakse punktipealselt. Olgugi, et näitelawal talli, hobuseid, ämbrit, harja ega muid tarwidusi ei ole, kujutatakse see keha-, käte- ja näoliigutuste abil wäga punktipealselt. Saatkont sõidab minema; jällegi loomulik kujutus, kudas hobuse selga istutakse, kudas õuelt ära sõidetakse, kudas teel esmalt ruttu, pärast pikka sõidetakse — hobused wäsisiwad ära.

Kõik see on punktipealne.

Sarnased asjad on europlastele wähe arusaadawad, kuid hiinlased on nendega harjunud ja nemad saawad kõigest sellest wäga hästi aru, et lühikese aja jooksul ilma dekoratsioonita kõike kujutatakse — tallisid, hooneid, hobuseid, ratsasõitusid jne.

Hiina näitlejad on wäga head gümnaastikused ja nad näitawad oma gümnaastika osawust wäga sagedaste. Miimika, keha- ja käteliigutused, seisak, liikumised tehakse nende poolt suure kunstilise osawusega. Kõik see meeldib publikumile wäga, aga rohkem meeldiwamad on weel balletummnäitemängud, mida mõnikord kahe näitemängu wahel palana ette tunakse. Sagedaste tehakse siin niisuguseid peapööritawaid hüppeid, mida tsirkuses akrobatidelt wäga harwa näeme.

Näojumetus ja riided on Hiina näitlejatel jälle omamoodulised, nagu kõik muugi. Seal näidendis, milles realkool tundub, grimeeriwad Hiina näitlejad ennast nii kudas osa nõuab, panewad ennast ka nii riidesse, wõi jälle ei grimeeri ennast sugugi mitte. Näidendites, mis klassikalised ja Hiina muinasajaloolised on, on näojumetus midagi weidrat fantasilikku. Habe ulatab põlwedeni, wõi weel madalamale, moka-habe on nii pikk, et kogu suu kinni katab. Riides on midagi weidrat maitset ja imelikka moodunõudeid.

Hiina näojumetuse tehnika eralub Europa omast. Hiina artistid ei grimeeri oma nägusid mitte kuiwade pliiaatsitega, waid wedelate wärwidega. Artist istub peegli ees ja wärwi peost pintsliga wõttes, määrab ta seda näole. Klassikalistes näitemängudes wärwitakse nõgu lilletaoliseks kirjuks. Habet ega mokahabet ei kleebi nad mitte näo külge waid liidawad teda sinna mõne muu abinõuga. Parukaid ei tarwitata.

Osade täitmine sünnib, nagu ütlesin, orkestri saatel. Orkester ei ole aga mitte suur, waid seisab seitsmest kuni kümnest mängijast koos.

Mänguriistad on: puuküna umbes wiuli taoline, siis on weel wiuli, trummi ja castagnette taolisi mändguriistasid. (Järgneb.)

— Divertissement. —

Ootamatus.

Trofimowi scene-monolog.

Ojaline: Monsieur **Papocini.**

Oh, kui õnnelik ma olen! Jumal, kui õnnelik ma olen! Ma olen õnnelik kui laps, kes uue mänguasja sai! Õnnelik, kui inimene, kes tramwai alla jäi ja ainult ühe käe kaotas. Õnnelik, kui pangadirektor, kes sadatubat waras . . . läbilõidi ja kohtu poolt süütaks tunnistati. Ma olen teadmatuseni, rumaluseni, lollusteni, eneseunustamiseeni õnnelik! Tänavat mööda jalutades, komistajin ma ja kukkujin maha, mida aga wärawa kõrwal istuw kojamees märkas ja tähen das:

„Herra, pöörake ennast teise külje peale! . . .“

Ma tormajin tema juure — arwate: et lõin? Ei, waewalt puudus, et ma tema kaela ümbert kinni ei hakanud ja andj in temale kakskümmend hopikat jootrahaks, mis teda koguni segajeks tegi.

Woorimehe peale, kes mind Elise'lt Montblanc'i sõidutas. Just punkt kell üks olin seal ja jälle andj in jootraha! Tema loll ei saanud aru milles asi seisab, ei teadnud minu õnnest midagi, waid küsis:

„Herra, kas teil halb on, walutab wõi? Arsti juurde wõi?!“

Lollpea, tema arwas mul halb olema, et ma kiiret sõitu ei kannata! Ta ei jaksanud arusaada, et ma õnnelik, lihtsalt õnnelik olen! Ma oleks walmis kõiki kaendlastama, kõiki suudlema! Minul nagu keeks midagi sees, ma ei käi, ma lendan!

Mikspärast ma siis nii õnnelik olen? Mikspärast? Sellepärast, et ma armastan! Wähe weel, mul on aji, mis ennem tema oli, mida ma aga nüüd iga

minut armastada wõin, iga sekund suudelda . . . aga muidugi järje — järjekorraliselt.

Otse imelik, kui õnnelik ma armastuses olla wõin, kui õnnetu ennem! Ja õnnetu sellepärast, et ma arg olen, ja muidugi, sellepärast olen ma arg, et mulle ju lapseast peale üttema hakati, et ma . . . noh, kudas seda nüüd teile seletada? . . . Et ma — et ma mitte ilus, meeldiw ei ole! Räägitakse weel, et kui mina weel wäikene olin, juba arusaama ja weidi rääkima hakkaj in, et siis, kui lapsehoidja mind peegli juurde wiis, siis ikka kära ja müra tõusis. Muidugi ei ojanud ma weel arusaada, et ma seal iseennast näen ja selle pärast kirjaj in ma, sõrmega peegli peale näidates:

„Bouffy, korja see peletis sealt ära!“

Ütleme, et see lapseas nii oli ja ma saan aru, et ma sugugi halvem pole, kui teised, aga nii ütelda iseenele külgetõmbamijewõimu wastu jäi kahklus, uskmatuse ometigi alale.

Teinekord kirede marus, tahad ütelda: „mademoiselle, ma armastan teid! . . .“ Jääb ainult suu lahti ja nagu mõni kuriwaim sõj istab sulle kõrwa: „Noh, kus sina nüüd! Sinu sugune tohib ka armastusehiiedest unistada!“

Ja waiki.

Ja see aeg, kui teised õnnes suplewad, nii ütelda mõnufuslillede puhmastikkudes ekj iwad, sina nagu öökull, istud nurgas, pöör itad filmi ja pobi sed omale

habemesse: „Maitsew mari ei walmi sinule! Ilusat lille ei tohi sina noppida!“

Õigust öelda, pole mul veel ainustki mälestusehoidmise-kingitusejubtumist olnud. Waatad aga teisa õnnelikka — neil on wärwilise ja lilledega ilustatud paberitel, kirjad, portfelliid, wäljaõmmeldud, tikandus-tega ilustatud tuhwiid, taskurätikud, pärjad, monogrammiid, wõi muud, aga minul — mitte kõigewähematki! See on täitsa walus! Wõib ütelda — piinawalus! Ega ma siis ometi mõni papua ei ole, mõni Kalifornia turris juustega metshirmutis, jõllis filmadega jne. — koguni mitte — nägu on mul awalik, puhast! — Miks siis mina õnne, nagu teised, ei wõi maitseada? Aga see pagana argtus, see on selle suppi soolaja! Kui waja on, siis — keel ei kuula . . . kurat teab, mis temal wiga on! Korð nagu krampides, sealtfamast ajab jälle niisuguseid lolusiid kokku, mis ise omalgi häda ja häbi kuulata on. Isegi ren-dez-vous'd ei julge ma nimetada!

Mäletan, kudas ma korð neidu-mõisaomanikku armastasin ja näha oli, et mina ka temale weidi meeldis, sest wähemalt niisuguseid pilkawwalusaid lauseid ei tarwitanud ta kunagi, nagu teised! Ma tahtsin temale nelja filma all oma armastust awalda ja teda aeda kutsuda. Muidugi ei wõigi ju enam midagi lihtsamat olla, aga see araneetud keel ajas kogu selle asja mokka! Selle asemel, et temale ütelda:

„Armuline preili, kas teie ei oleks mitte nõnda lahke ja tuleks homme siia parki, mul oleks waja teile midagi nelja filma all ütelda!“ — mina mämmitasin ja mämmitasin, kuni wiimati järgmise lolluse kokkukraamis:

„Dreili, kas teie ei tuleks homme mitte loomadeaeda?“

„Miks sinna?“ — küsib tema imestanult.

Ma sattusin weel suuremasse segadusesse; tahtsin oma ütelist parandada, kuid tegin asja weel hullemaks:

„Põrsaid waatama, nad on wäga huwitawad!“

„Aga miks siis loomadeaeda? Miks just põrsaid waatama, kuidas teie selle mõtte peale tulite?“

Muidugi pudrutasin ma põrsaid sellepärast lagedale, et tema mammaga majapidamise üle jutustades ka põrsastest juttu oli.

Korð libitsefin ma kellegi lesekehe ümber, ja — oma wabel ütelda, oskas ta wäga ilustate igasuguseid näputõõsiid. Ma otjustasin paluda, et ta mulle toekingad mälestuseks kingiks.

Noh, heakene küll, istun siis tema juures. — Ilus sisesead, saate aru? — Pehme mööbel, roosa-

wärwiline, rippuw lamp, sarnane antikstiilis ja tema — nagu tiwadeta ingel. — Istun ja kogun palwe-awaldamiseks julgust, waatan ise kogu aeg terawalt oma jalgu, et temale nagu märku anda. Tema märkaski, aga koguni teisisi, kui ta küsis:

„Miks teie ikka oma jalgu, oma saapaiid wabite?“

„Waja on,“ ütlen mina, „uusi osta, need on juba liiga ärakantud.“

Parem oleks ma küll waikida wõinud, aga see on mul, kui nuhtluseks, et nüü pea, kui suu lahti teen tingimata midagi lollust laulan. Ja nüü siis läks ka edasi: kudas uute ostmine alati wastik on, kudas konnafilmad ülitawad ja — kurat teab, mis ma seal kõik kokku kraamis!

Ja just alati on mul sarnased äpardused!

Noh, aga nüüd on asi teine; Nüüd olen ma õnnelik, uhke. Ma pole nüüd teistest sugugi halwem! Tema armastab mind, — tema wastab mulle, selles ei wõi mingisugust kahtlust olla! . . . Ma märkasin ammu juba midagi sarnast, aga ma ei jaksanud seda uskuda — tuli sagedaste ette, kus mina temaga wastamisi istusin, siis waatas ta kaua, kaua minule näosse (muidugi lõin mina filmad maha) ja tema — ? Ta hakkas korraga suure häalega naerma.

„Mis teil on?“ küsisin mina.

„Ei midagi,“ wastab ta, „teie nägu on niisugune...“

Aga ise ei ütle kelmikene kohe wälja, mis sugune! Noh! Aga ma wõin ju aimata, mis sugune! . . . Kui minu nägu mitte meeldiw poleks olnud, siis oleks ta ennat ärapööranud, tema aga — waatab, naerab.. tähendab, et meeldib.

Juba ammugi ihaldasin ma temalt omale midagi mälestuseks, midagi souvernikest, püüdsin nüü mõndagi korð mõista anda, aga ikka — asjata . . . ei usaldanud!

Wiimati otjustasin ma lihtsalt warastada. „Mis siis?“ mõtlesin ma, „nüüd on niisugune aeg, kus ka wargused moodis on. Miljonid inimesed warastawad ja — pole midagi! Wõi mis karistust üleüldse niisuguste asjakeste pealt peaks olema?“

Juhtumine tuligi ka abiks. Juba kolmas päew wiitsin ma tema juures kogu õhtu ära ja hakkasin wiimati kolmandal õhtul, nagu harilikult, kodu minema. Korraga! Oh õnne! Oh rõõmu! Entre's laua peal seisawad tema sinaka põhjaga, hõbe tikandus-tega ilustatud toakingad. — Ilusad, wäikeled, nagu kaks wäikest lille, käoumiskingakest. Ma ei mõtelnud pikemalt järele, waid kahmasin nad filmapilk tasku ja kadusin . . .

Kodu jõudes, puudus wähe, et ma rõõmu pärast

mõistust ei kaotanud! Tubwlikefed oliwad (muidugi oma wabel öeldud) juba liig wanad ja ära kantud, aga need oliwad ju tema jalas olnud. Ma isegi olin näinud, kui nad tema jalakesi oliwad katnud ja foorjendanud, ja — mina, kui meeletu, suudlesin neid lugemata kordasid ja nutsin õnnepisaraid! . . .

Rogu õöl ei saanud ma silma kinni.

Hommikul jõudsin ma otsusele, et oma kuriteo üles pean tunnistama, kirjutasin kirja ja — saatsin tema le ära. Ma jutustasin temale oma kuumast armastusest ja — ka wargusest. Ütlefin, et tema tubwliid seiawad minu kirjutuslaual, klaaskupli all, et ma neid iga minut oma südame wastu surun, pisaratega niisutan ja lugemata kordasid n i i suudlen, et nad juba oma esialgse wärwi on kaotanud ja koguni teisekarwaliseks muutunud! Ja kujutage omale minu imestamist, minu õnne: — tema ei saanud mitte nagu harilikult oma kõõgitudruku järele, waid saatis kirja! Nii ütelda, oma käekirja! Waadake kus ootamatus ikka päris ootamatus on! Ja tubwliid ja kiri! — Tõeste, ma wõin rõõmu pärast bulluks minna! . . . (Wõtab kirja wälja.) Waadake! Kardan lahtiteha! Mida ta küll kirjutab? Mingisugune üdune aime ütleb mulle, et ta wiimati minu tundmustele wastutuleb, mulle andeksannab ja oma juurde kutsjub, et kaindlastada, suudelda! Oh, minu armsam, minu suurem warandus! Ma lendan sinu juure sarnase kiirusega nagu wedur, mis roobastelt kõrwale kaldub

ja kuristikku langeb! (Suudleb kirjaumbrikku.) Kudas minu käed wärišewad, nagu kuutõbisel. Noh, aga kord olgu otsus! (Teeb ümbriku lahti ja wõtab kirja wälja.) Tema allkiri! Sa minu jumalus! — (Suudleb kirdliselt.) Noh, aga loeme siis! (Loeb parajalt waljuste) „Armsam sõber!“ (Ütleb.) Tema sõber! (Loeb.) „Armsam sõber! Teie wabandate ennašt asjata, m i n u ees ei ole teil mingisugust süüd . . . (ütleb.) Kui hinglibea ta on! (Loeb.) „Tähendan aga, et teie kõõgitudruku Anna poole peaksite pöörama, sest n a kinkisin need tubwliid juba umbes kahe kuu eest temale ja nüüd kannab tema neid oma jalas. Kõige parem on, kui temalt mõõduwõtmise luba palute ja temale uued ostate, sellega wõite ennašt tema ees kõige paremini wabandada. (Kirja lõpu sõnu pomiseb arusaamatalt omale habemesse. Pikk waikimine. Kui watab high offaeest ja kaua ei tea mis ütelda. Keerutab rumal- lollilt suud lahti hoides silmi.) Kõõgitudruku tubwliid! . . . Waat', kus on juhtumine! Sellepärast oliwad nad niisugused imelikud — rohkem wana paadi, kui kingade moodi. Ja mina suudle . . . (Nägu wenib pikaks ja kiirelt ning fugewaste pühib ta taskurätikuga oma huuleid.) Waat' kus on ootamatus! Wõib ikka ütelda, et on alles ootamatus! Ma tänan! . . .

(Waatab jälle kaua ja sõnalausumatalt publikumi peale, nagu tahaks midagi ütelda, aga keel ei kuula sõna ja ta — lõõb käega ning, läheb koguni mahalöödult pikkamisi minema).

(Eesriie langeb.)

Parisi tänowatel.

(1871. aasta kommuna ajal).

*Weel, weel ühte neist paljudest
waeste rahwa tütardest
wiiaakse tappa — ja kuulda on
hüüdeid ja asteid õudsemaid
Timukad oliwad wist joobnud,
süüta ohwri kinni püüdnud —
sest neiu kahwatul huuledel
on ahastus wõitlemas walusa naeruga . . .
Kübara alt, mis maha on kukkumas,
langewad alla ta kullased palmikud,
käed on tal seotud, puruks on kistud,
ta pühadeks walmistatud undrukud.*

*Ta wäikene kõhnetu rinnake,
mõõnab ja mässab waljuste —
aga päikene paistab nii õrnaste
sest wäljas on tunda ju kewade.*

*„Mu Jumal! Kui ilus hommik!“
hüüab ta häälel surutul —
ja nõrgal, nõrgal kõnnakul
ta läheneb surma uinakul*

*„Oh, kui kõrgel nad lendawad —
need linnud, nii wabad ja ilusad!
Kuid mina? — Kadunud wabadus,
mind wiiaakse, kuhu? — Oh unistus!*

Räägitakse, et Kõigekõrgem
mind iluga ehtinud ohtraste,
aga mis ma siis tegin, et nemad
nii halastamatalt talitavad!

Kas ehk sellepärast, nagu
oleksin minagi wagu
ajamud wabaduse väljal?
Mis sellest, me olime ju näljas . . .

Süis kõike me ühiselt jagasime,
küll armastuse, leiwa ja wee —
nüüd pean mina üksinda surema,
nii imeilusa ilmaga!

„Seisa! — Me oleme kohal!“ ja nüüd

on kuulda trummide põrisesu hüüd . . .
Aga neiuuke wäriseb, wäetike,
T'ast wõimust saab ahastus, meelega-
heitmine

Nagu tormi eelne äikene
käib ühine pauk ja — päikene
saab pilwest warjatud, kui hauasse
langes ta üline werine . . .

Kahwatult paistab päikene
wist hirmsa etenduse mõjul on see
Aga ähwardawad hääled kuulda on:
„Kaua, kaua weel elagu!“

„Protopopowi järele.

Inglis näitekirjandusest.

(Järg 2)

„Wõitluses“ käsitab Galsworthy ühiseluliji küsimusi ja ka see on kaunis hästi korda läinud. Aine on õige eepiline — wiimase aastaja walusam Egiptuse nubtlus, juurem waielusaine klasjide wabelised õõrused, tööliselised . . .

Alguses saame meie Trenartha kaewanduse tööliste wanematega tuttawaks. Tööliselised on ofustanud, et oma närust olukorda parandada, paremat päewa palka nõudma hakata. Asi huwitab kõiki. Ühisus saab tuhandeid, tööliselised peawad nälgima.

Wanemad harutawad oma keskis, et kas nende endine juhataja, John Anthony, streigijubt, kes ikka ees, ikka julgustamas, ikka ja igal pool ees ja taga oli, ka nüüd

Leopold Hansen,

„Wanemuise“ näitleja.

kus ta juba õige rauganew on, seda weel olla suudab, kuigi ta iiklilist hüpnotiseeriwalt kõikide, ka kapitalistide peale mõjuda suudab. Reegi wanematest astub ette ja teeb selgeks, et neil ka teine noorem ja wõimsam esitaja John Roberts olemas on. Salkkond on nende kahe ära walimisest pikemalt harutatamas.

„Ei meil muud juhtega esitajat olla wõi, kui seltsimees Roberts,“ sõnab Anthony.

„Tõsi, aga ka sina wõid olla,“ kõlab wastuseks. Kui midagi ettepanekut enam ei tehta, lahkuwad mehed koost. Jubatajateks jääwad mõlemad mehed. Anthony tütar ja teised püüawad küll teda, Anthonyt tagasi hoida, kuid asjata.

Järgmises waatuses saame meie esimesel kobal kõige paremini tööliste naistega Annie Robertsi kaudu tuttawaks. Meie näeme seda armetut nārujuft ja eba=loomulikkust, kuhu kapital ja kodanlus ka naiste=rahwa, tööliste abikaasa on tõuganud.

Annie on õrnatundeline haiglase olekuga nais=terahwas. Ennemalt oli ta Anthony tütreid kaswata= nud, kuni ta haigeks jäi. Paranes . . . Kojunes, ning — nüüd tunneme meie teda kui Robertsi naist. Ka Roberts ise astub sisse, sinna tuli aga weidi en= nem Enid, kes teda ootas, et tööliste koosolekule kutsuda. Ta läheb ja seal teatab Madge Thomas, et tema ta naise ja laste eest jõudu mööda boot ta= hab kanda, kui ta kodanlaste wāgiwalla wõimul wangi wiiakse.

Peetakse koosolek ära, kus asja lõpulikult aren= datakse. Omanikkude poolt seletab Barnes, et neile weidikene palgalisa antakse, palga normi korralda= takse ja kui nad tööle lähewad, siis streikimine an= deks antakse. Sarnane asi segab, mitmed ka= watsewad streiki lõpetada, ka mõned kõnelejad astuwad selle poolt üles; seal astub aga Roberts üles ja seletab trüfisel kõ= nel, wõimsal waimustawal sõnal, et kodanlastel madulised ja suured ego= istid on, ning meelitufi tarbekorral ütlewad, see mõjub — seal tuuakse temale sõna, et tema haiglane naine kodu su= remas on. Ta läheb ära. Tekkib suurem segadus. Mõned tähendawad: „Oma asjad ikka eest kätt,“ teised teisiti.

Wiimane waatus on kõige kurwem. Direk= torid on kõigi olewate abinõudega tööliji kuni nālgimiseni pigistanud. Nad mõllewad Antho= nyd lõpetada ja töölistel sõnawad: „Ta on 76 aastane ja pole paari päewal juba teidu iwa

juhu saanud.“ Madge Thomas toob nüüd sõnumi, et Annie Robert surunud on. See äratab tähelepa= nemist. Wanemad astuwad lähemale ja Enid jutus= tab neile kõigile Annie surmast.

Roberts asub ka sinna ja astub wihajelt üles, (sest oldi otsustatud tööandjatega kokku leppida) et see rumalus olla kobe järelandmise peale mõelda, kui kaks juhti murtud on.

Barnes ja Tendi astuwad pilkawalt üles ja Barnes tähendab: „Üks ainukene naisterahwas on sur= nud ja juba see juutis kahte meest murda!“ jne.

„Wõitluses“ wõtab Galsworthy kõige eepilifema tooni ja eraldab sellega oma näidendit kui Inglis uuema draama kooli paremat toodet. See on tege= wuserikas (teine waatus) wāheste sõnadega tabe= takse palju öelda. Galsworthy hää külg on see, et ta seal ilufaid, idealeid piltisid luua oskab, kus se=

nini nad tumedaks on jäänud. Ta teab wāgi hästi, mis ta tahab öelda ja kui ta midagi ütleb, siis ütleb ta seda ka nii, et sinna enam pole mi= dagi juurde lisada, ega seal ka midagi ära wõtla.

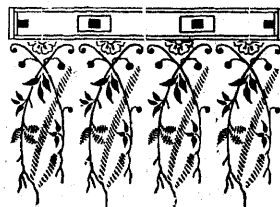
„Wõitlus“ on wõim= sam ja suurem kui „Hõ= beportmone.“ Aga mõ= lemisi arendab ta iga= päewast elu, kuid ta arendab seda meisterli= kult, eepilifelt ja ilufa= malt, kui ei keegi enne teda.

Arthur R. Reade.

„Aika“ 376—381/10. a.

Karl Triipus,
„Wanemuise“ näitleja.

Pilwede all.

Maksim Bjelinski jutt. Heino Anto tõlge.

VIII.

Minutit wiis pärast modelli äraminekut tuli Odarow töötuppa.

Tema juuksed oliwad halliks minemas, ja kahwatust näost waatafiwad närwlijed sinifilmad wastu. Tugew käepigistus oli tema terwituse peale wastuseks. Kunstnik wiskas ennaft ottomanele ja ütles:

- Ammu ju ootan sind.
- Mis sul seal lõuendil on! — hüüdis Odarow.
- Mõtled ja tõega seda wälja töötada?
- Kas ta ei ole seda wäärt?
- Sina oled suutnud igawikusse tungida!
- Arwad?
- Pettus on awalik.

Iwanow kargas ottomanelt üles ja küsis tulifelt:

- Kas ei ole mul õigus?
- Terwe meie elu tragismus seisab selles.
- Aga miks ei peaks ma seda lõpulikult wäljatöötama?

— Sellepärast, et mõte seda enam wäljapaistab, mida wähem keha on. Neifilikkude rindadeilu oma awaliku sfünismusega katakfiwad idee ifegi minu eest kinni . . . Wäljanäitusele!

— Mind naerdakse wälja. Pilt on wäljatöötamata.

— Wõin sulle tagajärje etteütelda. Sa ilustad neid nurgeliji wormijid, mis nüüd elusaladust ja pattu warjawad, ja paiskad ta kaminasse, samuti kui „Jehowa ilmaloomisel.“

Iwanow wõttis Odarowil piha ümbert kinni ning jalutas temaga tuba mööda ringi.

— Aju põleb mul, — algas kunstnik. — Aga sinu kuulutus ei lähe täide. „Jehowa“ põletasin ma sellepärast ära, et minus usk furi . . .

— Sina wõitled enesega, aga ka kõigetugewamad on jõuetud. Kes nõrk on peab uskuma, ehk muidu kustub ta kui säde päikeste kiirtes. Riir, mis ennaft walguise hailikast, päikesest, lahki kifub, sureb. Riir aga, olgu ka kõige kahwatum, mis fidet alal hoiab, walgustab, loob igaweste.

— Kuju on selgufeta. Usk selle fisse kõikuw.

Temal ei ole kuju. Ta on igawene, nägemata walgus.

— Ma maalin Jehowa uueste, — hüüdis kunstnik. — Aga mitte enam endise luulejutu järele. Iga wefe walguise taban ma lõuendile maalida. Minu piltide reas peab Jehowa esimese koha omandama. Jehowa ja Saatan.

Ta surus waba käe otfa peale ja ütles:

— Wõib olla on paarist ülespoole pöördud silmadest küllalt, et Jehowat maalida. Inimene on tema farnane, aga Tema on kinnipüüdmata. Igawene walgus, — kordas Iwanow.

— Wäljaspool inimest ei leia fa tema kuju.

— Aga wäljaspool inimest on walgus. Walguise wastand on — Saatan, ehk . . . Tule mulle appi!

— Walguise wastand on — pimedus. Nõnda fiis — ja lood terwe rea piltifid —?

— Terwe nähtawa ja nägemata maailma!

IX.

Kolm päewa hiljem koputati kokkuräägitud märgi järele töötoa ukse pihta.

Iwanow surus wedru peale ja laskis modelli tuppa. Neiu rutulise pilguga filmifedes ütles ta:

— Teie olete nõiduslikult kahwatu.

— Ma kaotafin ema, — wastas neiu eesriide taba minnes.

— Pidage, — lausus kunstnik: — miks te fiis ulite?

— Mul on weel õde ja kaks wäikest wenda.

— Minge koju.

— Tühjade kätega?

Kunstnik wõttis pungast mõned suured kuldrabad ja surus need tütarlapsele peosse.

— Minge koju.

— Teie raha eest pühifefime ema nimepäewa, nüüd matame teda Teie raha eest.

Tütarlaps surus taskurätiku filmade ette ja läks.

X.

Jälle läks kolm päewa mööda.

Õhtul sai Iwanow teatri einelaua juures Odarowiga kokku.

— Tulewal nädalal foidan Italiasse, — ütles kirjanik.

— Oota, foidame ühes.

— Tubli; aga millal?

— Kui pildi lõpetanud olen.
 — Kui kurb, et sa teda ikka lõpetada mõtled.
 — Mina räägin ühest teisest pildist. Selle, mida sina mõtled, panin esialgul kõrwale; ei edene kudagi. Tule ja waata minu uut Jehowat.

Aga Iwanow ootas Odarowi asjata. Mõtteteadlane oli Itaaliasse sõitnud. Kunstnikkude ilmas pekseti tema üle keelt: ta oli ühe kõrgema jeltskonna neu enefega ühes wiinud, kellega ta abielusje astuda ei wõinud; ta oli juba nimelt naisemees. Warsti kirjutas ta ise Iwanow wile täit tött.

XI.

Odarow kirjutas:

„Mitte wabandada ei taba ma ennast; ma ei tea ifegi, on mu tegu hea wõi halb. See on mu hinge nõue. Kuid, warandus, mille warastasin, hakkab mind tüütama. Waatafin kord puudutamata südamesse, nägin tütarlapse selges ja puhtas hinges enese näopilti — aga mis edasi? Säraw hallik hoowab ainult mulle; luuleline sügawus mabutab enefesse ainult mind ja mitte midagi muud. Ja mõtle ometi: waene laps näeb minu hingesje ja nutab, et selles kuristikus peale pimeduse midagi ei ole...“

Nõnda siis — meie mõlemad saime petta. Minu hing on kõrbetühi, tema oma — üleliia täis. Puuduwad ainult weel armukadedad ettebeited.

Aga wõib olla, et ekfin. Wõib ju olla, et see hinge nõue ei olnudki, waid ainult libalik iba. Ja miks mina, kes ma muidu ikka ideedeilmas elan, nõnda wõimast ihadeleeki tunnen? Sina aga, kes sa

ainult kefet halasti kujusid liigud, oled karjk ja tagasihoidlik. Kas ei oleks õigem öelda, et nõiduslikult lõhnaw naisterahwa ihu minu mõtete luukerele tarwiliseks kattteks on. Mina mõtlen geometrialiste joontega ja loogika formuletega, aga elan elawate kehadega. Oli see aga ainult libalik iba, miks unistasin ma siis hallidest silmadeft?! Ka Peterburis oleksin wõinud ennast filmadega ümbritseda, kui tähele taewalaotusega.

Neu Amalie Konsa,
 „Wanemuise“ näitlejanna.

Wõib olla on see minu wiimane kiri. Mis oleks, kui ma taewalaotuse õhku põrutaksin, ehk — mis ju sedasama tähendab — oma pealuu? Aga mul on kahju, et ma jumalaga jätmiseks sinu kätt ei saa suruda.

P. S. Miks tõmbab meid ligi ja erutab nõnda hallifilmaline ingel, kui ta nutab ja kui ta seitseistkümmend aastat wana on? On aga tema tiivad pleekinud ja awaldab ta meile armastust, seal juures wärwitud ripsmetelt piisarat pillates, — siis saame tige-daks ja — kombelisteks. Surnu pealuu, mida meile armastus õuna asemel annab, on nõiduw noorelt — kohutaw aga wanalt. Aga ometi ei ole noorust, ei ole wanadust — on igawik. Elu seisab wastoludeft, kunst kontrastidest

koos. Ilm loodi alles pärast Saatana langemist, aga inimesed ärkasiwod loomadeõndsufest alles siis, kui Ewa keelatud puuwilja maitsenud oli.“

(Järgneb.)

Nende karriera.

W. Wolters'i roman Sakia näitlejate elust.

12

Ilus Emma Warenn ei astu ilma meheta koha peale ja nii pole õnnetumal agendil muud teha, kui ta meest võtta.

Ona sugulaste pärast muudab ta oma nime. Nüüd on ta näitleja Raden.

— Kui naljakas ja välja näed, — naerab Emma, kui Arthur ilma mokahabemeta kodu tuleb.

— Noh, võime niisama ka suudelda, — ütles Arthur ette poole kummardades.

— Pui, nüüd ei maitse mitte enam nii magus, kui enne, — sõnab Emma huuslesid kuiwatades.

Nüüd algab Radenil raske töö.

Näitlejaks, ta dilletantiks pole mitte kerge asi hakata. Seal peab eeltööd tegema ja õppima. Peab käiku ja liigutusi harjutama.

Iga statistki on rohkem vilunud, kui Raden.

Wastik tundmus läib temal üle keha, kui ta õhtu garderobes peegli ette istub. Kuiv, alasti olev proosa, mõttus leiutati pärast tumestab selle kunsti haru ilusamat poesiat. Tarviduse walgujel paistavad kohutawamal selgujel, kogu selle kunsti warjuküljed, kogu tema mured tema tühjus.

Milleks ta siis tõeste hakkas? Mis ta on?

Ta on selle naise mees, teda kõik jumaldavad. Selle naise mees, kes sellel samal tööpöölul on kui temagi, ainult selle wahega, et naine suuremat palga saab.

Emma, meel on paha, ta püüab kogu energiaga, ta peab nõndanimetatud „werstaposti- wõi mööbli- osajid“ täitma, misjugune alandamine! Kuifugune kibe saatuse pilge. Ta jääb koguni warju.

Arthur peab waitides näitlejate ebasõbralust, mezenaide häbemataid komplimentisid kannatama, ta peab kõige seda tummalt pealtwaatama, kui näitlejad tema abikaasa näitelawale tulekul muigawad, kui pinoklite

osjad Emma peale on juhitud, kuna teda keegi tähele ei pane. Weri tungib temale pähe.

Iga päew toob tema armukadedusele ifka uut toitu. Tulewad etendused. Iseäranis halb lugu on siis, kui temal oja ei ole, ta lofhes peab istuma ja nägema, kui näitleja tema abikaasa kätt õrnalt surub, teda juudleb . . .

Emma hakkab tundma, et mees temale koormaks on ja iga päewaga ifka rängemaks koormaks saab.

Mis see inimene tahab? Mis ta nõuab temalt, kes ta täieste selle mehe oma on? Mis ta veel tahab? Et ta oma sõbradest lahti ütleks, et ta seda armastuse ohwrit, mis temas ammu kustunud on, edasi kannaks. Temas tõuseb wabanemise iha.

On veel tundisid, kus minewiku õnnepäiwi särawatel filmadel mälcstatakse. Need tunnid on Radenile paradüislikeks õnneks.

Tulewad nädalad, milledes lõpmatasse ihetoonisufesje uputakse, nädalad, mil Emma pilgud rahutumad on, nädalad, mis Arthurile põrgu piina sünnitawad. Siis ei lahtu ta oma naise kõrwalt, ta on ifka wahil ja walwel. Peab igat tema sammu filmas ja paneb igat lauset tähele.

Hirmsjad nädalad.

Nii lähneb efimene tali müõda. Suweks jääwad nad kohata. Teisel aastal saawad nad kufagil Berliini alewis koha.

Wiimati lähneb neil forda suurema teatri juhatussega, kus läbi aasta elendusi antakse, kaup teha, ja loodetawaste saab siin mitu aastat koha peal olla. Misjugune ootamata õnn! Nüüd pole enam waja ifhest kohast teise sõita. Emmale on efimesed dramatiklike osad antud ja Arthur . . . tema osadel ifeäralist nimetust ei olegi.

Särgneb.

Ärewal ootusel.

Kunstnik Adamsoni töö.

Ülewaade.

New-Yorkist. Nagu sealised lehed teatavad, äratav ooper „Ramona,” mille siisu Amerika indianlaste elust on võetud, suurt tähelepanemist. Muusika on Wene alama P. Brunoffi tehtud.

Londonist. Wenemaa väga tuntud kapellmeister Hesse on Londonis oma sinfonia kontsertidega suurt tähelepanemist äratanud. Inglis lehed kirjutavad tema üle ainult kiitvalt.

Parisist teatatakse, et Roostand oma teatri avab, kus peaaegu alikult tema näidendid etteantakse. Teatri nimi oleks „Théâtre Edmond Roostand.” Siia tuleb ka kuulus Le-Bardy, kes hiljuti „Comédie Française”-st välja astus, näitlema. Sarah Bernar tuleb niikauiaks, kui tema oma teatris „Faust” ette kantakse. Roostand lubab iga aasta uue näitemängu kirjutada. Mis wanade kohta puutub, siis osietakse nende õigused teistelt teatritelt tagasi.

— Prantslased kirjutavad, et nende au kaduma läheb, m's neil senini cafechantantides üle maailma oli. Praegustest uuematest toodetest ei ole üksti enam Pariisi omad, Sakamaa andis — „Viens pou-poule.” Amerika — „Kek-Wok-i” Austra — „Matshischi,” Inglismaa oma „girls'id” ja nõnda edasi. Pariisi omad oleksivad veel ainult La Paimpolaise ja La Tonkinoise mis üle Europa tuntud on, kuid see on kõige sellega võrreldes, mis kümne aasta eest oli, väga vähe. Ei ole prantslastel, parislastel enam sarnaseid kuulsuseid selles asjas, kui ennem Dvetta, Gylberre, Polucc ja teised olivad.

Portugaliaist. Ka siin meeldib Wene muusika väga. Lisabonis olewas kuninglikus teatris kantakse lähemal ajal Rubinsteini „Dämon” ja Tschaikowski „Jewgeni Onjegin” ette. Nende Wene ooperite etteandmise peale on suured summad tulutud.

Venetiaist. Kõikidele Derpfiore jängritele ei meeldigi Venetsia ühesuguselt. Hiljuti omandas Fildore Doucan seal omale villa, nüüd omandab Charlotta Gambelli omale villa. Kõrb aga tähendas Tajani, kellel ka Venetsias maja on, et seal väga igaw olla. Wene ballerinaidest armastab M. F. Khesinsktaja Venetsiat väga.

Budapestist. Ungria muusikailm pühitjes ühes Carl

Goldmarliga tema 80. aastast jünnipäewa. Budapesti ülikool annetas temale doktori diplomi. Wanakene tõttab praegugi veel ja teeb Grillparzeri töödele muusikat.

— Nende päewade sees juri Ungria kuulsam praeguaja kirjanik, kes üsna hilja aja eest oma 40. aastast kirjaniku tegevuse jubeleumit mälestas — Koloman Mikczat ära. Tema jündis 1849. aastal, lõpetas koguni noorelt ülikooli, oli kord ka riigteenistuses, kuid lahkus sellest pea ja pühendas ennast kirjandusele. Oli kord saadit, siis pikemat aega suurema poliitikalise tebe juhtijaks.

Kaljud tema tööd, millede terve kogu 3rd. andes ilmus, on mitmeteske haritud keeltesse tõlgitud.

Christianist. Björnsoni pereleond kawatseb Björnsoni Aulensstabis olewat mõijat äramõika. Aawatakse, et Norra walisus selle ära ostad ja sinna Björnsoni muuseumi osutab.

Ulem-Ammergaust. Ka nautuse mängud lumenitusus. Ulem-Ammergaust teatatakse, et suure lumetuisstude juures, mis wul magedest alla löi, awati kanatuje mängud lagebatacawa alla ehitatud näitelawal 5000 isiku juuresõlenitjel. Prantslast inglast ja mitmeid teifarahwuseid oli toos, nende seas ka mitmed minifitrid, ajakirjanikud ja paljud seltskonnategelised. Publikum oli suunitud kasutates ja naisterahwad paljudeske tekkideske mahitult istuma. Kui loor tritooas ja kerges ilikonnas wäljaastus, pidas loorijuhit suureparalije kõne. Ei saadud siiski head meeoleolu publikumi seaz elulekuisjuda. Dibi ju taastundlik lauljate ja tegelaste wastu, kes näitelawal külma tõttu wärisestwad.

Wardfawist. Hiljuti tuli Juubi kuulsus Kaminskaja Amereist tagasi. Igal pool oli ta loorberifid lõiganud. Nüüd hakata ta Wenemaal ringi rändama ja astub wenekeelsete etendustega wälja.

Moskwaist. Peaegu kõik Moskwa ballerinaid on praegu Londonis. Peterburi artistidest lõitwad sinna veel preitid, Pawlowa, Probrahensktaja, Karawina ja paljud teifed, ainult mõned willetatejemad on praegu veel pealinnas ja Moskwas. Minewa aasta oli ooperigrupe tänawu ballet wõõrtil — külap warsti kõik meie artistid inglisk ja prantsufeteelt rääginud.

Linda.

Kunstnik Adamsoni töö.

Peterburist. Nende päevade sees juri kuulsam praeguse aja Wene komponist ja muusikamees Balakirew 74. a. wadubuse südamerandusest ära. Kadunu oli Glinka õpilane.

— **Peterburi Cesti hariduse seltsi 25-aastane tännestusepäew.** 16. mail oli Zekaterina teatris Dr. Hellati juhatusel Peterburi Cesti Hariduse seltsi 25-aastase teinusepäewa pidulik koosolek. Tähtsate pidulike oli suurel hulgal inimesi kokku tulnud. Kõik kohalised Cesti heategewad ja hariduse seltsid olid omalt poolt asemistud saanud. Ka teiste rahwaste ja seltside poolt oli rohket arwul saaditud ilmunud.

Pidu awas seltsi esimees M. A. Jaakson lühikese teinustõnega.

Seltsi 25-aastase teinuse üle kandis seltsi-walitsuseliige abwokat Pung Wene keeles aruande ette. Peterburi Cesti Hariduse seltsi tekkis 80. aastatel elusse, nimelt siis, kui eestlaste hulgas haridusline liikumine, omategeus ja rahwuseaate edenemine algas. Selle liikumise mõjul otsustati Peterburis keel awada, kus lapset Cesti keeles õpetust jaakswad ja rahwuslik kaswatus omandatiwad. Aastal 1907. ühines selts Cesti Heategewaselt ja sai teega ka uue nimetuse. 1907. aastast peale ulatab seltsi tegeus ka Peterburi linnaist wälja kubermangusse. Kubermangus on seltsil nüüd kaks kooli, 10 osakonda 400 liikmega. Peterburis peetakse praegu seltsi kooli 7 kooli ülewal, kus kokku 450 last õppimas. Seltsi kuluude ja tulude arwe ulatab 25.000 rubla peale.

Sellepeale peeti teinustõnuks Cesti, Satja, Wene ja Soome keeles. Esimehe teinustõnu pidas Naani kiriku õpetaja R. Kallas. Peterburi omavalitsuse nimel teinutas seltsi G. Rabort ja tähendas, et Wenemaa wõib ainult siis juur olla, kui rahwuslike kultura wäljaarenemiseks tingimised loobaks. Tema olewatele rahwustele peab täieline wabadus enesemääramise jaoks antama.

Kõneleja sõnabale järgnes elaw kiiduwaldus.

Poola loodusuurijate ja arstide ühise nimel tõi professor Galeski seltsile teinustõnu. Ta tähendas, et igalüks, kellel rahwaharidus südamel peal seisab, kes kulturat kõrgetele hindab ja kes edenemise ees kumardab, peab rõemuga eestlaste pidusust kaasa pühitsema.

Naiserahwaste ühedeüksusele poolt teinutas proua Sijsthepina Cesti hariduse seltsi. Ta soowis Cesti rahwaga ja eraldi Cesti naiserahwa edenemiseks täielist jõudu. Ta kõnele järgnejad ägebad käteplakutamisest.

Edasi teinutas seltsi professor Sematski Soome ja Läti heategewad seltside, Ceedu Wastasiituse-Uuimamiseltsi, Kasani ja Spasti hariduse seltside, Satja hariduse seltsi, Peterburi Cesti Gouu- ja Raemühisuse, Cesti naiserahwasteühisuse, Cesti Nooresoo, Cesti ajalehtede jne. asemistud.

Teinustõnu jaakswad telegraafidel mittemeljuselised, asutused ja isikud inimesed Peterburist, Moskwest, Niinast, Tartust, Tallinnast jne. Peale selle olid veel telegrammide saanud: Peterburi Läti selts, Poola loodusuurijate ja arstide ühise, Muhameedlaste Heategewaselt, Rahwakooside selts jne. Tallin. Teat.

— **Mäitekurjus telet.** Neljateistkümmepäevase õpilase hulgaft, kes aprilli tuul kurjused lõpetasid, annawad kümme õpilast kooliwalitsuse wastu nõudmise äsise, selles nõuawad nad oma õperaha tagasi, ning tapu asjata raisatud aja eest. Oma nõudmist põhjendawad nad sellega, et nad kurjuselt midagi õppida pole suutnud ja näitlejateks ei kõlba. Selles asjas astuwad kohisus ekspertidena pealinnas paremad näitlejad ette ja wiimati peab kohuslaasit terwe eksamäidend määgitama. Peab aga tähendada, et Baljugi on kutsitud aga piisut arwamistõnu seft professorid wõiwad küll teoria lõpetada, praktikast juhutada, aga kunagi mitte näitleja annet anda. Hga-aasta läidab noorõigu mittemeljuselised kunstikoolisid. Melphomet ja tema õdesid austatakse wäga, kuna need noored kooli lõpetades, näitelawale minnes wiimaks ometi nimetama peawad, et neil anne puudub.

— **Wolstaja wõitits bariton Smirnowiga ühes ringreiju Wenemaale ette, sebasama tegi ka Rabinski (tenor) ühes Sefhe-niga. Tee peal Winstiase, kaotas Rabinski aga oma noobid ära, ning nüüd wõib ta ainult neid romanssiid ette tuua, mis temal peas on.**

— **Kellegi riigiwolitõguliitme abitaasa kirjutas näite-**

mängu, mille osaliates wäga kerge on praeguseid riigiwolitõgu liikmeid aratunda. Itis waatus on riigiwolitõgu kuluarides.

— **Keegi juwitaja entrepreneur seab balleti ja oppretruspet kokku ning tahab oma rumala peaga wäitõstel näitelawadel „Warao ititari“, „Raimondi“, „Afrikaanlast“ ning „Sugenottisid“ ette tunda Maeruwäär.**

— **Siigisel korraldatkse pealinnas jäädaw Poola teater, kus kolm korda nädalas etendusi hakatakse andma. Tähetakse repertoir itisnes Poola näitemängudest kokku seada. Gastro-lerima tulewad Warszawi paremad jõud.**

— **Aleksandri teatri näitlejate gruppe jõitits ringreisile. Sawina, Bototskaja, Warlamow ja teised, kõik rändawad prowintside ja tutuwastawad pealinnas repertoiri laiematele ringfondadele. Miiirilehtedel on aga endiste aastate karjuw kuu ära jäänud. Sawinat nimetatakse lihtsalt Sawinaks, aga mitte „kuulsamaks Peterburi näitlejannaks“, nagu muistsel ajal. — Oli aga aeg, kus pealinnas näitlejate miiirilehed prowintsis nii ütelda „lihasle lõitawad“, nagu tabunud Medwojedew jeda kirjeldab. — Seitsemkümmendatel aastatel lubas prowintsis mitte täieste tundmata tragik Wolgin näitemängu lõpul elusa inimele ära jätta. — Kii oli miiirilehel ülewal. — Muudugi oli teater puupästi rahwast täis. Et mujal enam ruumi ei olnud, siis maketti näitelawal kulisjide wahel waatamise, piistisejmise eest juba terwe rubla. Kui luhadustõnu filmapilt tuli, astus Wolgin näitelawale ja tegi publikumile ettepanetu: „Olge head, kes tahab?“ — Teatris oli weibi aega hana waikus. Wolgin kordas teist korda oma kohutawat kiisumust ja siis kõitits gallerie pealt: „Mina!“ — Muudugi oli see keegi äraõstetud isik, paadialune. — Näitelawale ilmus see subjekt ja Wolgin hakkas kõhe tema imbert kiini, rahas ta pürandale ja hakkas äraõstõmõsega sõrmedest peale. — Isit, kelle kallal Wolgin oli, karjus, mis hirmus ja wiimati tuli äraõstetud poliitsei ning segas ennast asjasse ja sundis eesriiet allalajama, ning äraõstõmist järgijätna.**

— **Martwast.** „Wõitõleja“ lõpetas oma hooaja 10. mail laste näitemängu „Luhka Triinuga.“ Nagu kohalik leht „Raja“ teatab, on saal lapsi tungil täis olnud.

— **Pärnust.** Pärnumaa laulupidu. Cesti kooli Seltis ja Pärnu Karskõse Seltis on ühijel ette wõtnud, peale Tallinna laulupidu, nii umbes juulikuu, maakoona laulupidu toime panna. Senini on aga alles mõned isikud laulukoorid end selleks üles andnud. Et selle kawatõtud laulupidu isitõulet Pärnu Cesti eelgümnaasiumi heaks läheb, siis oleks küll wäga soowida, et see laulupidu mõte kohalises maakonnas elawat wastutõulet leiaks. Cesti eelgümnaasiumi maja peal on, kolmanda korra juurde ehitamise läbi, itta weel suur hulgate wõlga olemas, mis ära tasutud peab saama, kui meie oma Cesti kooli ebasid pidada ja tõsta tahame. Laulukoorid, ande endid juba kõhe Pärnumaa laulupidust õfawõimõmõs üles, sellega kindlustame isitõlasi ka oma haridustõmplit, mille üle meie pärnulaõsed ushed wõime olla, isit teist niijuur, nõufet ja ruumikat koolimaja Cesti koolidel Cestis weel ei ole. „Wõilj. Teat.“

— **Tartust.** „Wanemuises“ tanti Leonid Andrejewi „Enfisse“ Peterburi Kommisarskõstõkõ teatri näitlejate poolt ette.

— **„Wanemuises“ rahwateatri neljas tõi aasta.** „Wanemuises“ rahwateater lõpetas lõstõusmõisepõhade etendustõga oma neljanda tõiõastõ. Etendustõ anti selle aja jookõul 67, nendest 2 maffuta wästelastele. Zinimeft kõiõ raha eest teatris 23,885. see teeb etenduse kõiõta 367 inimeft. (Nende arwude seffa ei ole 2 erakorralist eiendust muusitõpõewal ühes arwatud, kus kokku 1864 inimeft kõiõ.)

Etendatud itõkkõidõ olidaw 16 — uued, 2 — uueste kõiõteõpitud ja 20 — koratud.

1909. II. poolaastal mõiõgiti 38 korda. Rahwast kõiõs 19,993 inimeft, teeb etenduse kõiõta 368 inimeft.

38-ast etendustõst olidaw 12 näitemõnguõõhtut, 20 lufõmõngu, 3 naljamõngu, 1 lastõetenduse ja 2 segaõõhtut.

1910. I. poolaastal mõiõgiti 29 korda (meift 2 maffuta wästelaste-etendustõ). Rahwast kõiõs raha eest 9892 inimeft, see teeb etenduse peale 366 inimeft.

29-ast etendustõst olidaw 9 näitemõnguõõhtut, 12 lufõmõngu, 5 naljamõnguõõhtut ja 3 lastõetendustõ.

Prüpileitisi jagati manguaja joosul töölistele, teentjatele ja õpilastele üle 200. wälja.

Kuna 1909. II. poolaastal 1907. ja 1908. aastate teiste pooltega võrreldes fiskeitulekute poolest nõrgem oli, ehk küll maatajate arv suurem oli, on 1910. I. poolaastane 1907. ja 1908. aastate esimeste pooltega võrreldes palju õnnelikum, niihästi fiskeituleku kui käijate arvu poolest. See paranemine ei ole aga mitte niivõrt tähtis, et teatri seisukorra kindlustuses mõjuamat oja manguida wõi et tulewiku jaoks suuremaid lootusi äratada. Kogemata juhtumised on siin taasa aidanud ja enam kui üal nõuab „Wanemuise“ teatri aineline seisukord et seltskond tekitab teda tugewamale põhjale seada. Ei ole see wõimalik, siis on kindel, et teater langeb, niihästi oma eeskawa kui selle täitmise poolest, sest laiemate rindade maitse kirjub pealiskandse filmapilguldõu ja närwilõõditamise poole ja teater, kes fiskeitulekute peale neist ringkondadest toetama peab, ei saa teistki, kui peab enuast jelle maitse teenistusele andma.

Paar nähtust lõpuks selle jaoks, kui tõsine seisukord on ja kuhupoole seltskond teatrid kirjub. Kõik Björnsoni, Ibseni, Hauptmanni ja Södermanni tüübid, mis Wanemuises nelja aasta jooksul manguitud, pole kottu weel mitte täites niipalju fiskeitulekuid, kui jant „Dma jalgel“ üksi, ja kõik Eesti algupäralised tüüdid kottu — peale „Wanemuise“ awamiesteenduste weel kaugelgi pole sellest summas, mis jälle „Dma jalgel“ üksi. Need arvud räägivad selget teeki, kui palju omatajude salgamiist seltsil peab olema, et oma eeskawast kiini pidada. Seni on ta seda teinud, kui ta iga aastase järjeste koawama kahjuga, kindel on aga, et ta seda tulewikus enam ei suuda, ilma et oma eluwõimaluse taalu peale paneb.

See on „Wanemuise“ nelja-aastase teatritöö bilanç, mida ta wiimase tööaasta aruanne õigesti tunnistab.

„Meie Kodumaa.“

Rakwerest. Piduõhtud. 8. mail manguiti lohaliste Wene tegelaste poolt „Исчорченная жизнь“, „Waltzisti hoomi“ wõerastemaja laaliks. Ettekanne oli rahuloldaw. Publikum, wähepoolne, seisis suuremalt jaolt Wene rahwusest koos.

— 9. mail panivad Peterburi konserwatoriumi lastewandituk S. Wawit, W. Jürisõni, M. Saar, solistid Tartu üliõpilased, lauajanna K. Pillit'u ja Tartu üliõpilaste näitsetelstõuna taastegewusel piduõhtu kirjuse seltsi laaliks toime. Eeskawas olidwad muusikalised ettekanded ja näitemäng. Muusikalised ettekanded olidwad tublid, niisama ka duetti ja trio laulmine. Kõige enam meelitsiwad publikumile hr. Wawit'u cornetti ja W. Jürisõni wiuli sooloettekanded ja duetti ooperisti „Don Juan“. Kõige enam kiitust sai publikumi poolt W. Jürisõnile ojak.

Lõpuks manguiti M. Laufs'i naljamängu „Loomulik arstimine“. Ettekanne oli küll rahuloldaw, kuid küll ise ei olnud õnnelikult walitud, parem oleks wõinud ära jääda. Publikum, kaunis rohke, lahkus pidult täie rahulolemisega.

C. T—rg.

Tallinnast. Wä i t l u s. Sagebaste toodakse mil äriilmast lugusid ette, näidatakse, kui osawad ärimehed seal pool oetani elawad. Meil arwatakse, et meie oma äri ega kaubanduse asjaga nii kaugel ei jõua, et meil wähemalt jarnaseid kaubanduse ega kriitima nupukaid mehi ei leidu.

Mida wäiksem riit, mida wäiksem rahwas, seda selgem, seda awaram, seda julgem on asja ajada sest jarnast mustust, jarnast armetut „hissimist“ ega „ülelõõmist“ kui Amerikas, meie juures ette tulla ei saa.

Mõned arwawad weel, et meie mitte millegiga uhkelbada ei wõi, see pole mitte õige, selle wäsu waidleb iga arusaaja, waidleb tegelik elu, waidleb isegi, kui soowite, loogika — jarnast w ä i l u s t, kui meil, ei tule kufagil maailmas ette.

Tallinnas osjutas „Estonia“ teatri osajühhis laulupidu toime panna, mis rõõmuastawal laialisti tähelepanemist leidis, ja koguni jarnast, et tänawune laulupidu palju juurem tõotab olla, kui laulupidud kunagi ennem. Tallinna kolmandama laulupidu kohta wõime sõna „ülemaaline“ wäga õigesti tarwitada, sest nii laialt kogu maalt, kogu Wene riigist ei ole kunagi kufagil koosolekul eestlasi olnud, kui tänawu laulupidul.

Laulupidu ei ole mitte mõne „deffisti“ katmises, nagu mõned esmalt wäiklaseit arwawad, toimepanud, waid Tal-

linna ehitawa Eesti kunstitempli, teatrichoone heaks peab puhas fiskeitulek minema. Laulupidu toimekond on oma peale üle kahetunnituhandalisi kulusid usjaidanud wõtta, ta on kõik teinud, on paremad näiteõud, isegi wäljaspool Tallinnat (Wanemuise teatri näitlejad) siia palunud. Nimekt toimekond on kõik teinud, mis tema wõimuses teha oli, wõi on olnud — on isegi kõigi laulupidutegelastele wähemalt prii ulualuse muretõenu, mida seniajani meie laulupidudekt mitte pole leidnud. Nüüd jääb rahwale aga see osawõtmise, komisjoni waewa õiglase hindamine rohkel arwul õnnimiseiga — üle.

Teame aga nüüd hästi, et rahwas jarnast asjast soojalt osa wõtub — on ju Tallinna laulupidu juurem, kui kunagi ennem olnud laulupidud; teame ka seda, et see mitte Tallinna peale üfõnda mõju ei awalda, waid mõju ulatab Tallinnast kaugemale. Teob uut elu meie tarbunud, hallisse igapäewusesse. Uut elu, uut hoogu saame meie sellest — maatonna laulupidusid Tallinna laulupidude lauludega korraldatsje paljudes maakondades.

Et wäikseingeluse eest hoida, siis näitame seda. Kõik seltsid — meil ei tule muud mõelda, kui seda, et meie Sõka teatrichoone tõrwale, milles juba järgmise hooaja esimesel pooltel eendubused algawad, oma teatrichoone, awarama ja nangujama, üles wõikõime ehitada. Jätame seetõrd — „Walwaja“, „Loomus“, „Pandorin“ ja teised oma erapidud pidamata. Laulupidu toimekond korraldab kahe, Tartu ja Tallinna teatrichoone wäga waatamijewäärilistemat näitemängu. Sgaguguse fillistamisse eest tuleb hoida, see oleks wäga rumal, wäga wäiklane olema, see ei teeks meie seltsidele wõõraste eest mitte an. Ka peawad seltsid eestseisjused selle peale waatama, et nad ka erakõikutele selleks ajaks enda ruumisid ei luba.

Pidu päewakord, näitemängu ajad ja nimetused, kõik see on juhatuseraamatus ülewal.

*

Peatame aga nüüd selle juures, millest meie alguses juttu tegime. — Laulupidutoimekond osjutas juhatuseraamatut wälja anda, „Näitelawa“ toimetus laulupidualbumit. Üks kui teine kirjub omafje kuulust, ja ühesse, kui ta teise anawad arusaajad ärimehed. Teatafje ju wäga hästi, et need mõlemad mitmes kümnes tuhanded esjemplarides rahwa kätte laiale laotatafje. Üks neidest ei wõikõle teisesse, sest et nad isegi ilustuse ja piltide poolest lahtu lähewad. Ühes on üleüldiste koortjuhude pildid olemas, teises kõigi koortjuhude omad, ühes eeskawa, teises justustused, üks on eraldi laulupidu kirjiraamat, teine teatrichoonealbum jne. Siiski arwab „Päewaleht“ tarwilises, kahtlustustega wälja tulla ja seda teeb ta täie teadmisega. Ta saab wäga hästi aru, et wäljaandja oma wäiksest palgast lehe wäljaminekuib, mis fiskeitulekutest juuremad, katma saab, saab ka aru, et algumi deffisti katmises, kuigi ojak, wäljaandja kawatsuse, kuid siiski arwab ta heaks, kahtlustuste abil, kahju teha, jurnits materdada, aga see on wäiklus, wäiklus kõige õiglasemas mõistes. Albumi wäljaandmine tuleb ligi 2000 rbl. maksma, et osagi sellest wäljaminekust kullutusstega katta kawatseme, ei ole mitte kuritegu, ega alatus, nagu „Päewaleht“ arwab. Konkureerimise eest oleme ikka hoidnud ja oleks laulupidu toimekond albumi wäljaannud, siis poleks „Näitelawa“ toimetus seda mitte teinud, aga — kui kahtustust awalbatud wõleks, kuhu oleks siis wäiklus jäänud. Et waadata ju sugugi hea meelega seal talus meie peale, seda peatafje kuriteoks, et meie kui näitlejad, oma hääleandja ja asjaaramastajatele teentäitaja ning juhataja joetafime. Minult seal tohitafje elada ja olla.

— Laulupidu kawakord, mis wahetajal ka juba walitõuse poolt kiinitust on leidnud, on peajoontes järgmine: Ühise sifoniaorkestriga, milles pidu ajal umbes 60 manguit tegewad saawad olema, mõeldakse pidulinnas juba neljapäewal enne laulupidu läbitõõtarwad proowisid tegema hatata.

Pidupäewade eelõhtul — reedel, 11. juunil — õhtu tella 9 peale peatafje insjener K. Gutheri rahwamajas (Sõnua uul.) oratoriumilauljate, orkestri ja solistide ühisele osawõtmisel K. Schumann'i oratoriumi „Paradiisi ja Peetri“ peaproom äri. Seltsamal õhtul tella 10. peale: „Estonia“ seltsi laaliks puhtpildide healescadmine ja proow.

I. p i d u p ä e w a l — laupäewal, 12. juunil:

Kell 6 hom.: pasunakoorida peaproov piduplatstil.

Kella 7—10 hom.: ühendatud laulukoorida peaproov piduplatstil.

Kell 9 hom.: lastekoorida proov Võrje saalis.

Kella 11—1: sinfoniakontsert Metropolis.

Kella 2—1/4 p. l.: pidulik rongikäik.

Kella 4—7 p. l.: illeilbiline ühendatud laulu- ja pasuna-koorida kontsert piduplatstil.

Kell 9 õhtul: Dratoriumi „Paradiisi ja Peetri“ I. ettekanne — Lutheri rahwamaja saalis.

II p i d u p ä e w a l — pihapäewal, 13. juunil:

Kella 6—9 hom.: laulukoorida peaproov piduplatstil.

Kell 9 hom.: Dratoriumi „Paradiisi ja Peetri“ peaproov piduplatstil.

Kell 11 e. l. 2 ühendatud lastekoorida peaproov piduplatstil.

Kella 12—3: ühendatud laulukoorida kontsert piduplatstil.

Kella 1/2—1 26 p. l.: Dratoriumi „Paradiisi ja Peetri“ II ettekanne (õigi lauljate poolt, kes selle helitöö õppimise eestele ülesandeks on teinud) — piduplatstil.

Peale selle pandakse kummagi pidupäewa õhtul solistide-kontserbid (Võrje saalis ja mujal) toime, millede esikawast bokal- ja instrumentaalsolistide etteanded täidawad. Õgal piduõhtul annawad „Estonia“ ja „Wanemuise“ näitefeltskonnad etendusi, ka pandakse „Estonia“ teatri-sihisuse poolt „Estonia“ saalis ja aias suurem pidu toime jre.

Õsmaspäewal, 14. juunil, kell 12 lõunal kantakse Kaarli kirikus suurema laulukoori, orkestri ja solistide sõjel jõul Mozarti „Requim“ ja orelil ning orkestri poolt Guilmanti orelikonferti ette.

— „Wanemuislaste“ ringreisi etendused „Estonias“. Reedel — 4 mail — tanti nende poolt „Wiritumõisa Riite“ Erich Schlatfjeri komöödia ette. Näidendite siisu ma kordama ei hakka, sest neid on igas ajalehes mitmel korral harutatud; nimetan ainult nii palju, et tähendand komöödia nende repertoovile au teeb — jst harwa leidub nii siuristast, tehnowat ja tehniliselt suurepäraliste tööd. Ja wanemuislastele oli ta ka nii „konti mõõda“ — et nad waevalt endid weel kufagil mujal kohusema leiatsiwad olema. Küü-pufed on enam-wähem tuitawad, lujed kodune — kõik jee mõjub kergendawalt. Eht „armsal Eesti rahwal“ küll moets on ta iga kunstiharu politika tallernaaks teha — jeda wõitluse wiisi näitse isearanis „Wostimees“ kull-weerima. Püükan ma siiski kõigist parteidest kõrwal seistes oma arwamist awaldada. Algan sellega, et hästi mängiti. Kõige wastutawam — Riite oja oli pr. Altheisi käes. Jõudu nõuab Riite — tuld ja eluwarustust. Ja jeda jattus pr. Altheisil. Rasked on tal üleminekud, nagu kurbadest mälestustest äkiline toibumine — karisin sagedaste, et toonist wälja kutub — aga jelle naiste-rahwa peenite anne ja temperament garanteeris kõige eest. Kaafatõmbawaid sceneid tõi ta Altheisilase ja õpetajaga — isearanis, kui ta õpetajale oma minewikku pihtima hakkab — jee piit sündis waadata!

Õpetaja oja — järgmine raskuse poolest, oli hr. Simmi käes. Ka jee oli hea kuuju — hr. Simmi wiist üks armsamalest osadest. Rahju, et ta häale wõim piiratud ja oja liig peas on. Wõerastaw üleüldse, kui kuuled õpetajat kiirelt ja jorawalt kõnelema — nagu koolipoisid selle ülesanne hästi õpiwad on. Ja esimises waatuses oma tundmustest jutustades rääkis hr. Simm, kui raamatust.

hr. Ganjen ei suutnud esimises waatuses õiget tooni tabada, pärastpoole jai ta rõõpsasse ja oli sagedaste meeldiw, ifegi waimustaw. Selle eest peab ta kirjanitule tänulik olema, kes oja nii lõpmata läbilõõwa on loonud. Altheisilasel oleks siiski rõhsem intelligenti pidanud jolema — kui hr. Ganjen jeda pattuda suutis.

Jmesastin, kui pr. Wästritu nii, kena grand dame'na nägiti. Ta näib viete mitmekesine jõud olema. — Hea wanameeste tüpuste looja on hra Triipus. Kõrwalised osalised kõik oma kohjabel — kofumäng labus.

Zuliu kõige paremas tujus teatrist wälja ja olin õnne-

lik, et Tallinna kõrwal ka Tartu näitefeltskond nii kõrgele järjele on jõudnud.

Ja warsti on näitekunst Eestis ainutene, mida Europa omaga võrrelda võib. —

Koguni külmaks jättis mind laupäewane Arthur Schnitzleri „Arumäng“. Wõtame juba herrade Simmi ja Mölleri kehwa garderobe.

Modern Schnitzler, Wiener deand'i — na ta tahaks, et tema tangelased kõige wähemalt hästi riides käitsiwad.

Liitegi on tema tüpused juurlinna kulturaga läbi imbiinud poisid, rafineeritud elumeyed, kellel igegi teataw jagu degeneratsiooni ei puudu. — Aga kuhu jai jee peensus — plai-fiert olek? Seda ei jattu, ei Simmil, ei Mölleri. Wiimase hääl ja manier awalab üleüldse na wäikesinna upjata noorijanda mõju. Wäga fakkestatud oli ka pr. Annuki mäng. Sellepärast tuli ka soirée nii hingetult ja kahwatult ilmale. Warem oli pr. Wästrit, natw, ilmsüüta tütarlapse ojas — aga dramatisches sceneis lõpuaktis oli ta liig ühetaoline, ja jee wähdasend endist mõju.

Pihapäewal, „Lähme lahtu“ oli tena, terge Prantsuse lõbunäng. Siin wõitis wanemuislaste kiire tempo ja diktsioon wäga palju. Head oliwad jällegi pr. Altheis ja hr. Simm. Esimene andis wahete-wahel liiga suurt woli oma kirglike temperamendile. — Eijemised leegid lõiwad nii belda wälis-mise raami läbi. Kuid praktikaga kaob jee wigu. Siure andega jõud tarwitawad ka head tehnikat. Ja pr. Altheisil on anne, mille peale taritased uhted wõiwad olla.

Õsmaspäewane „Sabagafähr“ oli wiletjalt kofu paigatud jaree, puudus ainult triko ja sellega ühtlasi jekjual küsimus. Eht küll kõik naerukõdile oli rehendatud, oli I ja III waatus siiski wõimatu igaw. Kuid taritaste „Sabagafähr“ wõitis siiski nii mõne libeda näoga noorijanda ja mageda mõttega netu jiidame. Aga kas jee wanemuislastele au teeb, on teine küsimus.

„Tallinna Teataja“ peab oma kohuselt arwustust kirjutada ja õige algupäraliselt. Kõige pealt jead ta „Estonia“ ja „Wanemuise“ näitlejad, nagu paar labalindaid kõrwu. Ja häkijelt tõuseb „kritikeri“ wälje hing täis tulist wiha ja pahwatub fihwitisel pathosel: Piina ja Altermanni etskafereiwad, scharfheeriwad ja karrekeriwad ning siiski annetasse nende kingitusi! Ja tema „D. A.“ kriitikes jõimab nii jämedalt, kui tahab — ja siiski ei kingita midagi!

„D. A.“ redaktor peaks ifta enne läbi lugema, kui midagi lehte pannakse. Eest jarnane arwustus, kus asjalise arwamise ajemele, kõige narujsama wäitlusega näitleja eraeluse tungitakse, ning teda ammetiwennaga jarnaselt wõrrelbasse on harimata ja ajalehele häbits.

Junior.

Toimetusele saadetud raamatud.

Sõdamuõs. L. Muzengruberi järele D. Mülli ja J. Lipp. R. Sõõti trükit ja kirjastus Tartus 1908, hind 60 kop. Uhes ülema trükitwalitijuse lubaga. Kolmewaatusline naljamäng.

Kommissari herra. Georges Courteline järele A. Simm R. Sõõti trükitija kirjastus Tartus 1910. a. Uhejärguline pilt elust. Uhes ülema trükitwalitijuse lubaga. Hind 40 kop.

Safemanni tütreb. Adolf Altronge järele E. Guno. R. Sõõti trükit ja kirjastus, Tartus 1909. a. Rahwatükit 4-waatuses, uhes ülema trükitwalitijuse lubaga, hind 70 kop.

R. Sõõti raamatukaupluse Eesti raamatute nimekirri.

Teater-varieté

Harjuvärava mäel.

Direktor J. Gustavson, walitseja H. Kreibich,
kapellmeister O. Putzger.

Jgapäew esimeseklassi kunstnikkude poolt
mitmesugused ettekanded.

== Muusika. ==

Huwitaw soubrette

Meta Nielsen-Rosetti

Wene humorist **Haritonow.**

Operettelauljanna

Therese Doleschal.

Imesoubrette

Hansi Pollini.

Clara Clarance imehuwitaw.

Saksa humorist **Arthur Jaecks.**

Trilby'de, tantsia-lauljate trio.

Ärimeestele ja kuulutajatele

teatame, et „Näitelawa“ toimetuse poolt

Laulupidu- album

„mitmekümnestubandes eksemplaris, „Näitelawa“ kaustas, aga palju paksem ühes koorijuhide piltidega väljaantakse. Kuulutusi wõetakse „Näitelawa“ toimetuse ja agentide poolt, kellel toimetusestempliga kuulutusekorjamise-raamatud on, wastu.

Uus

delikates

piimaainetekauplus

Suurel
Tartumaant.
nr. 8.

Soomitan oma tagawarasti Schweitzi, Hollandi,
Edomeer ja Prantsuse

juustusortijid.

Laua- ja Pariis-köögiwoid

Iga selfi piima oma piimatalitusest.
Rosentowo steriifitseeritud piim ja koorejuust.

Kohwi-, wahu- ja pressitud hapu koort.

Konferwid, kilud, sardinid, isitronid,
apelsinid jne.

Määtisel mitmed I ja II auhinnad saanud.

Suurel Tartu maanteel
nr. 8. **J. Jõhwikas.**

Trumanni Delikates kauplus

Harju uul. nr. 43.

A. Panksepp.

Täieline

jalgratta parandamine,

emailleerimine ja nikeldamine; treimine ja
kõiksugu üksikute jagude juurdetegemine.

Töö on korralik ja terminlik.

Harju uul. nr. 45.

Kõige suurem wäljawalik näitemängudest on H. LEOKE'sel, Wiljandis.

Selfsidele, kooliõpetajatele ja näitemängude toimepaneajatele saadetakse nimekiri (72 lhk.) hinnata.

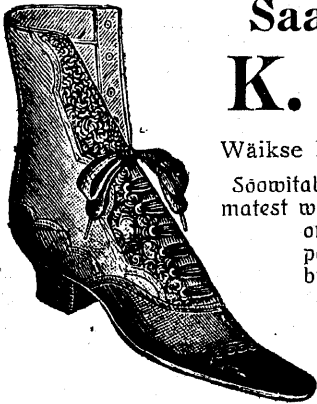
Adress: Феллинъ, Н. Леоке'се raamatukauplus.

Palun aadressi hästi tähele panna:
Suurel Karja uul. nr. 2.

Parisi magasin,

Tallinnas, S. Karja uul. nr. 2,
soowitab alati suure walikus kõige uuemate
wäljamaa moobide järel valmistatud
meeste- ja naisterahwa
walmistehind riideid
ainult parematest riidesortidest, ilkitoreda pas-
simijega ja oma töötoas tehtud tugewa tööga.

Palun aadressi hästi tähele panna:
Suurel Karja uul. nr. 2.

Saapakauplus K. Kask,

Wäikse Karja ja Sauna uul. nurgal.

Soowitab suures wäljawalikus pare-
matest wabrikutest uueste saadud ja
oma töötoas valmistatud saa-
paid ja kingasid. St. Peter-
buri gummikalossisid, head
saapamääret, saapapaela-
sid, maniskaid, kraelid,
kaelasidemeid, traksisid,
sokkisid, sukkasid, willfaa-
paid ja toakingasid jne.

Hinnad kõige odavamad. Kauba keaduse eest täielik wastutus

Klawerisid, pianinosid, har-
moniumisid, tule- ja warga-
kindlaid rahakapisid, põran-
date tarbeks linoleumit, rei-
tarwitusi, jalanõusid ja
gummi kalossisi

soowitab odawatel hindadel

Carl Jürgenson
Tallinnas, Kuninga uulitsal.

Hülid „Georgi“

ainult esimeses headuses igal pool müügil.

Rohu- ja wärwikauplus

K. Sosaar

Tallinnas, ringkonnakohtu wastas.

Kõnetraat nr. 462.

Natural wiinamarja wiinad,
C. K. K. Suurwürsti Nikolai Nikolajewitschi
aeadest.

Ladu **J. Muischneek'i** juures,
Tallinnas, Kuninga uul. nurgal nr. 2/15.
Telefon nr. 213.

Loomulikud (natural) magusad walged | 1 t. 65 f.
punased | 1/2 t. 5 f.
puna | 1/4 t. 2 f.

Portwein | 1 toop 85 f., 3/4 t. 2 f.,
Madeira | 1/2 toopi 45 f., 1/4 t. 5 f.

Walge wein | 1/4 pange 160 f.
Punane wein | ilma nõuta.

Igapäew wärsket oma tehases praetud

☐☐ kohwi, liunasekohwi ja figurid. ☐☐

Ostan ja müün kõitsugu pruugitud maha-
kraami ja mööblid ja
kõitsugu teisi asju ja kraami, kõige wähemast kuni kõige
tallimani. Kellel midagi müüa on, palun teatada.
Wäiksel Tartu maant. nr. 6, pruugitud asjade poes

J. Sommer.

Uued näitemängud.

„Näitelawa“ toimetuse kirjastusel:

1. „Seitsmes käsk“.

Hermann Heijermansi 4-waatusline komblus-komödia. 15 tegelast. Mänguluba: 1. kord 5 rbl., teised korrad 3 rbl. Üksiku raamatu hind 50 kop.

2. „Anna-Siisa“.

Minna Canthi 3-waatusline kurbmäng küla-elust. 11 tegelast. Mänguluba: iga etenduse korra eest 3 rbl. Üksiku raamatu hind 50 k.

Saada kõigis raamatukauplustes.

Suures väljavalikus

lõuendist meesterahwa fraed, maniskid ja manshetid, flüpsud, trakkid, kindad ja sokid, soovitab mõisliku hinnaga.

Robert Gams,
Wiru uulitsal nr. 13.

I Hambakliinik

Wiru uul. nr. 7, Nikolai majas.

Wastuwõtmine kogu päewa otja.

Kunstliste hammaste laboratorium.

Hinnad kindlad.

Kõnetraat nr. 346.

Muult Pika ja Waimu uul. nurga peal
olewast nr. 43/2

G. L. Kymmeli

õlleladust, mille pidaja hr. G. Hanson on, saab head

Saazer-
Spaeter-

Bräu

Berliner Weisbier

Münchener

Limonadi

Pilsener

Selterji

Märken

Kwasfi ja

Saager-

Mödu

Bairisch

Saada igast restoranist Tallinnas. Tellimisi
wõtawad kõik wiinakauplused wastu.

Pika ja Waimu uul. nurgal nr. 43/2.

☞ Kõnetraat 346. ☜

G. Hanson.

K. Kopijowski,

Tallinnas, Kopli uul. nr. 2

soowitab kõige odawamalt Rootsi ja muude
maade granidist ning marmorist

☞ monumentisi,
ristisid ja hauakiwa,

marmorist laudu ja lettisid, tsementkiwa, kõik-
suguste ilusate ja kirjude muustritega, maja- ja
kojapõrandate jaoks.

Igaüks, kes monumentisid wõi risticid tarwi-
tab, küsigu enne meie juures hindasid ja kujutusi.

Naisterahwaste

õlest kübaraid

suures väljavalikus, odawatel hindadel soowitab

Inglis kübarate ja mütside magasin,
Harju uul. nr. 31.

Sensatsiooniline uudis!

Kulbuuride ajemete, mis 200 rbl. maksavad, soovitate neie uurisid „Sezessia“, mis oma kuu ega walmise ilu poolest kulbuuridele jurgugi järele ei anna. Pajjus on kõige sümbilam, umbes rubla-tüti pakkune ja uurid on Amerita uuesti tullaš üng ei laota kunagi oma loomulikuš wäljanagemiseš midagi, „Fluštatus on nad „lilledega“ (w. pilt). Uurid „Sezessia“ eralduwad oma õigema fäigu ja ihevalise kunstilise iluštuse taudu teisteš uurideš. Kõit on siwise peal, 40 tunni jooksul forb illesteerata. Gib 3 rbl. 75 kop., 2 uuri 7 rbl. Püjamašugused naisterahwa uurid maksawad 4 rbl. 75 kop. Hinnata anname weel ligi: toreba uuesti tullaš keti, eipatši ja semisnähke kotteše uuri hoitmiselš. Kellad laadetašie minutipealše õige fäiguga; Waštutus 6 aastia peale. Kui uur ei meeldi, saadan raha tagasi. Saatmise kulu 2 uuri eest 40 kop. (Siberiše 75 kop.) — Abreš, mida šit wälja wõib lõigata ja posttaari wõi fitejašmbritn peale Klepiba, on järgmine:

Эксп. домъ И. Штрумфельдъ, Варшава, Св. Креста 48 Отд. 107

Päewapildid

igat feltši paberil, teatud hindadega juurenduid igasuguse pildi järele; kõitšugu juureses õliwäripildid linaje riide ehk paberi peale jaawad

— Bifal uul. nr. 49 teštud. —

Fotograf ja porträitmaler

Alex. Jurich.

Telefon nr. 577.

Albuminpildid alati wärskel paberil.

Eesti magasin

müüb walmis-riideid kõige

odawamine

kui kunagi mõni teine kauplus.

Naisterahwa jakid ja pilerined,
meesterahwa ülikonnad ja palitud.

Tellimise peale tehakse ruttu ja korralkult.

Wene ja Wiru uul. nurgal nr. 1.
Demini kaupluse wastas.

Aupaklikult **A. Adamson.**

Eestlane.

Kõnetraat nr. 102.

W. Demin,

Tallinnas, Wene ja Wiru uulitsa nurgal nr. 1.

Soowitab oma ladušt

Teed,

kohwi,

suhkurt,

tubakat.

ja h u d,

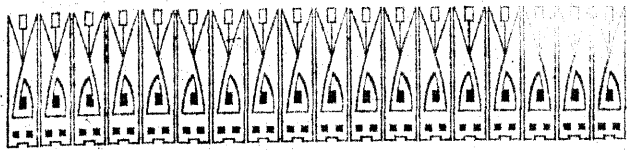
paberossid,

heeringaid ja

kõiksugu würtškaupasid.

Jällemüüjatele kõigeparem ostukoht.

Kõnetraat nr. 102.

Üksi

jeal on kajulik ostukoht, kus ostja täielikku väljavalikut ja head kaupa leiab.

R. Reichmann

Tallinnas, Pikal uul. nr. 25,

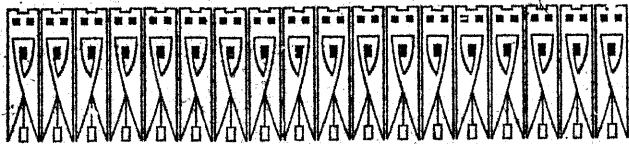
soovitab oma suurest ladust iga seltsi

riide-,
pesu-,
saapa- ja
pudu-

kaupa

Spordi- ja turnimiseriideid.

Hinnad odavad ja kindlad.

Kõikidele, kellede

tellimise aeg lõpeb

tuletame meelde, et tellimiste uuen- dustega rutata tuleb, et lehesaatmises wahet ei tuleks.

Tellimine 1910 teise poole aasta peale on juba alanud.

Ühtlasi palume ka neid, kellede meiega arweid õiendada on, neid pea äraõiendada ja tellimiste wastuwõtjaid tellimiseraha arasaata.

„Käitelawa“ toimetus.

L. Pirowitsch, Wiru uul. nr. 21.

Kõige suurem labu kõiifugusid

uurisid, seina- ja äratamise-

kellasisid.

Suur wakk uuesti kullast tetsisid 14 pr., mis talgi latid ei muuda, kulb 56 pr. laulatusse-formu- feid müün kulla kreff järel.

Ringituseks!

kõiifugusid kuld kullakõrmed, kulda ja uustalub-medaljongisid, kääwõrnid, prossiid jne., müün kõige odawama hinnaga.

L. Pirowitsch,

Wiru uul. nr. 21, uuri-, kulda, hõbe- ja melchiori-kauplus Tallinnas.

Межевой инженеръ

Принимает землеустроительныя работы: земельныя, таксационныя, льсоустроительныя, мелiorационныя, введение образцовых хозяйствъ, изготовленіе плановъ и исполненіе разныхъ чертежныхъ работъ.

Приемъ отъ 8—1 утра Вышг. Бульваръ № 13 и отъ 4—5 попол. Систернская № 1.

Maamõõtja inženier

Wõtab oma peale maade korralduse tööd, nagu: maamõõtmise, hindamine, meijakorraldamine, eestlujulitube kohtade fisefeadmine, foobe kutwatamine, kaaride walmistamine, alahõbe aluboonete eelarwed, wõrmed jne. Wõtab eestlujulitube seletusi kõigil maade korraldusil asjus. Peale selle wõtab ka arwutustule- tööd walmistada.

Kõnetunnid tella 8—10 hommikul Toom promenaadil nr. 13, põllupanga wastas ja peale lõunat tella 4—5 Runne uul. nr. 1.

Jngen. Landmesser

Übernimmt Arbeiten, wie z. B.: Wirtschaftseinrichtung, Vermessungen, Bonitierungen, Forsteinrichtungen, Meliorationen, Einführung von Landwirthschaften, Anfertigung von Plänen und Ausführung verschiedener Bauarbeiten.

Empfang von 8—10 Uhr vormittags Dom-Promenade No. 13 u. 4—5 Uhr nachmittags. Süsternstrasse No. 1.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR